

Cmentarz z I wojny światowej Nr 60 na Przełęczy Małastowskiej (Magura).

Program prac konserwatorskich

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Wiśniowieckiego 127, 33-300 Nowy Sącz
tel./fax 12 423-06-34, 06 06-16-98-89

Załącznik do pozwolenia Nr 278/202

DNS -1.5142.206.2022.mw.1

Z UPOWAŻNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków w Krakowie
p.o. Kierownika Delegatury

[Signature]
mgr Robert Kowalski

Opracował: Marek Sawicki

[Signature]
mgr MAREK SAWICKI
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
31-116 Kraków, ul. Studencka 7a/6
tel. 12 423-06-34, 606-169-899

Kraków 2020 r.

SPIS TREŚCI

Spis treści	1
Karta tytułowa obiektu	2
Informacje ogólne	3
Historia obiektu	4
Opis cmentarza	10
Literatura	15
Stan zachowania i przyczyny zniszczeń	16
Rys. stanu zachowania	26
Wnioski i założenia konserwatorskie	27
Postępowanie konserwatorskie	48
Spis fotografii	52
Fotografie	60

KARTA TYTUŁOWA OBIEKTU

Nazwa obiektu :	Cmentarz z I wojny światowej Nr 60 na Przełęczy Małostowskiej przy drodze wojewódzkiej Nr 977 łączącej Tarnów z Gorlicami i Słowacją.
Lokalizacja :	Położony w Beskidzie Niskim w gminie Uście Gorlickie, powiat gorlicki.
Czas powstania:	1915 r.
Autor:	Dušan Jurkovič – cmentarz zbudowany przez Oddział Grobów Wojennych C.i K. Komendantury Wojskowej w Krakowie.
Wpis do rejestru zabytków:	Wpis do rejestru zabytków [A-1222/M] Wpis do Gminnej Ewidencji Zabytków.
Właściciel:	Gmina Uście Gorlickie
Zlecający:	Wydział Rewaloryzacji Zabytków Krakowa i Dziedzictwa Narodowego, Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie ul. Kanonicza 24, 31-002 Kraków.
Konsultacja:	Krzysztof Garduła.
Opracowanie programu prac konserwatorskich	Pracownia Konserwacji Dziej Sztuki i Zabytków KONSART, Marek Sawicki, ul. Studencka 7a/6, 31-116 Kraków. tel. 606 169 889 e- mail: konsaw@poczta.onet.pl

INFORMACJE OGÓLNE

1. Cmentarz wojenny Nr 60 na Przełęczy Małastowskiej jest miejscem pochówku żołnierzy poległych w zmaganiach wojennych w 1914- 15 r. Tradycja chrześcijańskiej kultury europejskiej nakazuje szacunek dla zmarłych i otoczenie opieką miejsca ich wiecznego spoczynku. Z tradycji tej wynikają regulacje prawne chroniące cmentarze wszelkiego rodzaju.
2. Jest to cmentarz wojenny, na którym spoczywają żołnierze armii austro-węgierskiej. Międzynarodowe traktaty i konwencje zobowiązują państwa, na których terenie znajdują się groby żołnierskie, do opieki, zachowania i upamiętnienia ich.
3. Cmentarz jest dziełem architektonicznym o walorach historycznych, uznanym za dobro kultury w rozumieniu ustawy „O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”, Dz. U. nr 23 VII 2003 r. Nr 162, poz. 1568. z nowelizacją z dn. 24 II 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie ustawy o samorządzie województwa (Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 875) i z tego tytułu jest on objęty opieką prawną, a wszelkie wobec niego przedsięwzięte działania odbywać się mają za zezwoleniem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków Krakowie, Delegatura w Nowym Sączu.
4. Cmentarz wojenny nr 60 na Przełęczy Małastowskiej jest wpisany do rejestru zabytków pod nr [A-1263/M] z 23.11.2011 r. oraz jest wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków określającym granicę ochrony konserwatorskiej na całość obiektu.
5. Wszystkie prace konserwatorskie powinny być wykonywane pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora zabytków, a firma przeprowadzająca remont posiadać praktykę i zezwolenia na wykonywanie prac przy obiektach zabytkowych. Ponadto firma powinna przedstawić zamawiającemu referencje z odnowy podobnych cmentarzy.
6. Prace konserwatorskie powinny być nadzorowane przez autora programu.
7. Stosowane materiały i technologie muszą spełniać wymagania techniczne, normowe, estetyczne i użytkowe, posiadać stosowne atesty, aprobaty, certyfikaty zgodnie z obowiązującymi przepisami.
8. Koniecznością jest wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania obiektów przed, w trakcie i po konserwacji. Wszystkie etapy prac powinny być opisane zgodnie z obowiązującym schematem dokumentacji konserwatorskiej.
9. Działania dodatkowe, wynikię w trakcie prac konserwatorskich a nieujęte w niniejszym programie, powinny być rozstrzygnięte w wyniku komisji konserwatorskiej po uprzednim powiadomieniu Urzędu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie, Delegatura w Nowym Sączu.

HISTORIA OBIEKTU

Cmentarz zbudowany w latach 1915 - 1917 przez Oddział Grobów Wojennych C i K Komendantury Wojskowej w Krakowie na terenie Okręgu I - Nowy Żmigród, według projektu Dušana Jurkoviča, który był kierownikiem artystycznym w Okręgu I.

Cmentarz został założony w dobrze widocznym miejscu na skraju lasu, w pobliżu punktu oporu utworzonego przez wojska austro-węgierskie po obu stronach ważnej drogi, prowadzącej przez Przełęcz Małastowską.

Pochowano tu wyłącznie żołnierzy z jednostek austro-węgierskich, co jest rzadkością, gdyż na ogół na cmentarzach grzebano żołnierzy obu walczących stron. Prawie wszyscy zginęli w lasach Magury Małastowskiej w pierwszych miesiącach 1915 roku, głównie w lutym i maju.

Znane są personalia 138 spośród 174 pochowanych tu żołnierzy. Służyli w 13 różnych jednostkach - najwięcej, bo pięćdziesięciu siedmiu, w galicyjskim 89. pułku piechoty (Jarosław), trzydziestu w czeskim 10. pułku piechoty obrony krajowej (Mladá Boleslav) i czternastu w galicyjskim 4. batalionie strzelców polowych (Braunau, okręg uzupełnień - korpus przemyski).

W okresie międzywojennym cmentarz był w miarę w dobrym stanie. Z biegiem czasu drewniany wystrój cmentarza ulegał dalekiemu zniszczeniu. Krzyże rozpadły się, a żydowskie macewy zniknęły w bliżej nieznanych okolicznościach, prawdopodobnie w czasie II wojny światowej.

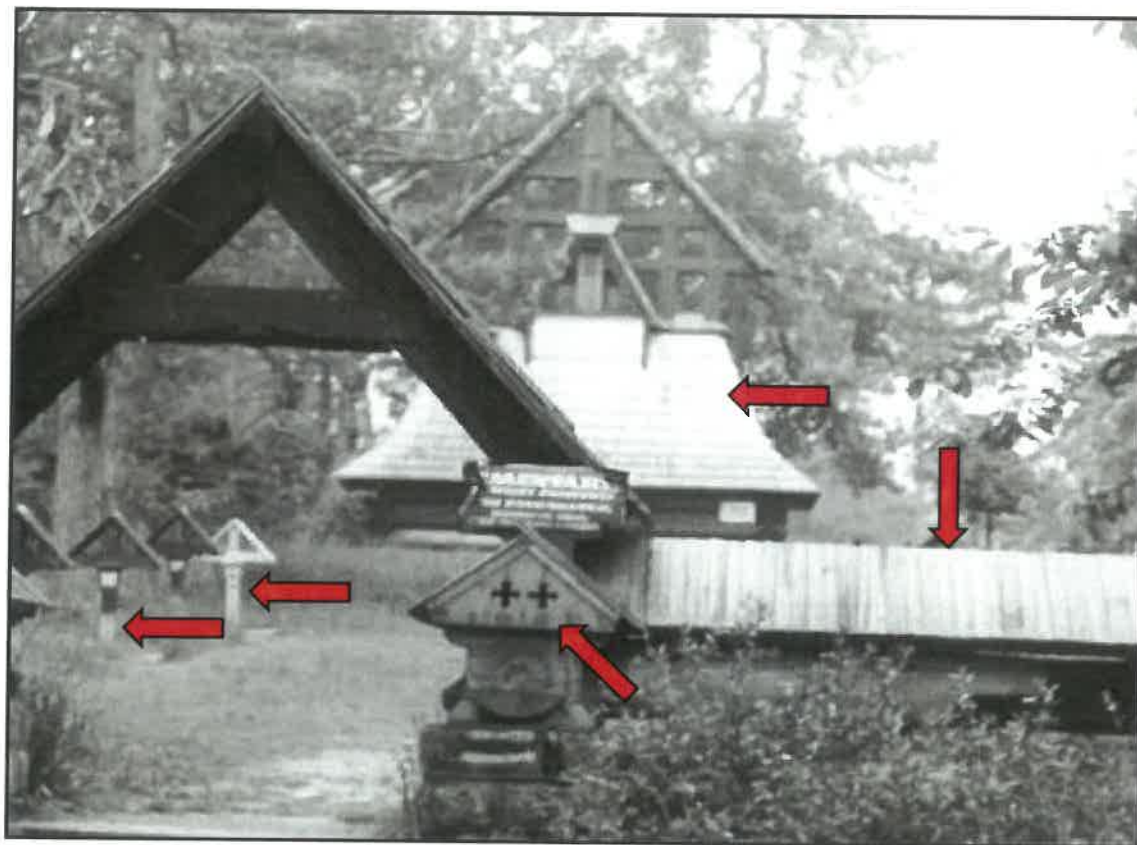
*Fotografia archiwalna- stan zachowania cmentarza przed remontem.
Slovenský Národný Archív Bratislava.*

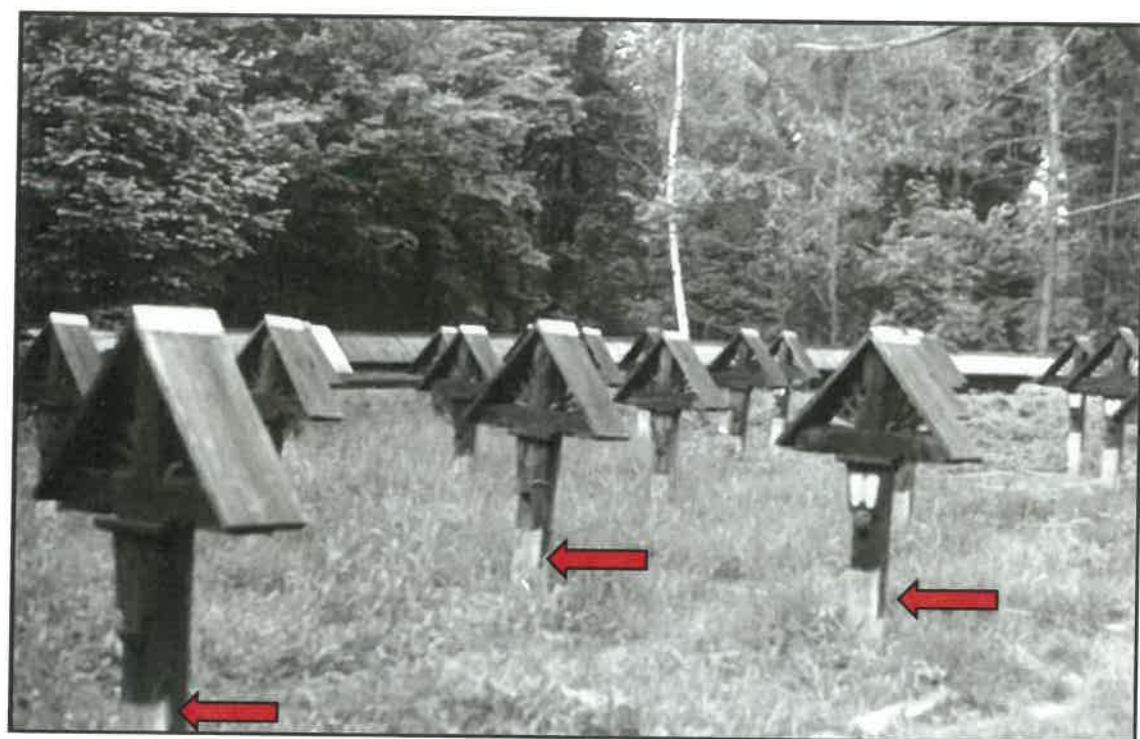
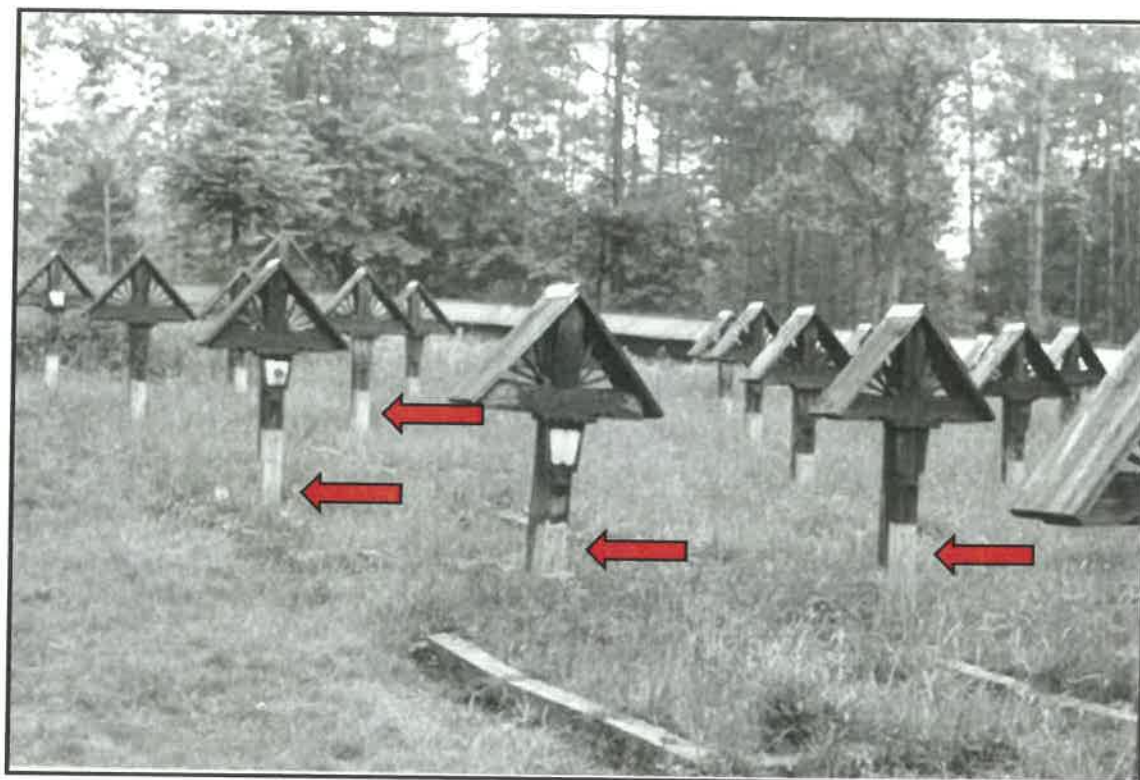
*Fotografia archiwalna- stan zachowania cmentarza przed remontem.
Slovenský Národný Archív Bratislava.*

W latach po II wojnie światowej cmentarzem opiekował się Oddział PTTK w Gorlicach. Cmentarz był poddawany pracom naprawczym, ale brak na ten temat zachowanej dokumentacji.

W latach 1987 - 1989 cmentarz został poddany generalnemu remontowi konserwatorskiemu podczas którego naprawiono ogrodzenie i konstrukcje pomnika- kaplicy, wymieniono gonty. Zbutwiałe części krzyży wymieniono na nowe i osadzono w betonowych cokołach na metalowych ceownikach. Prace ciesielskie wykonała firma Józefa Hronowskiego.

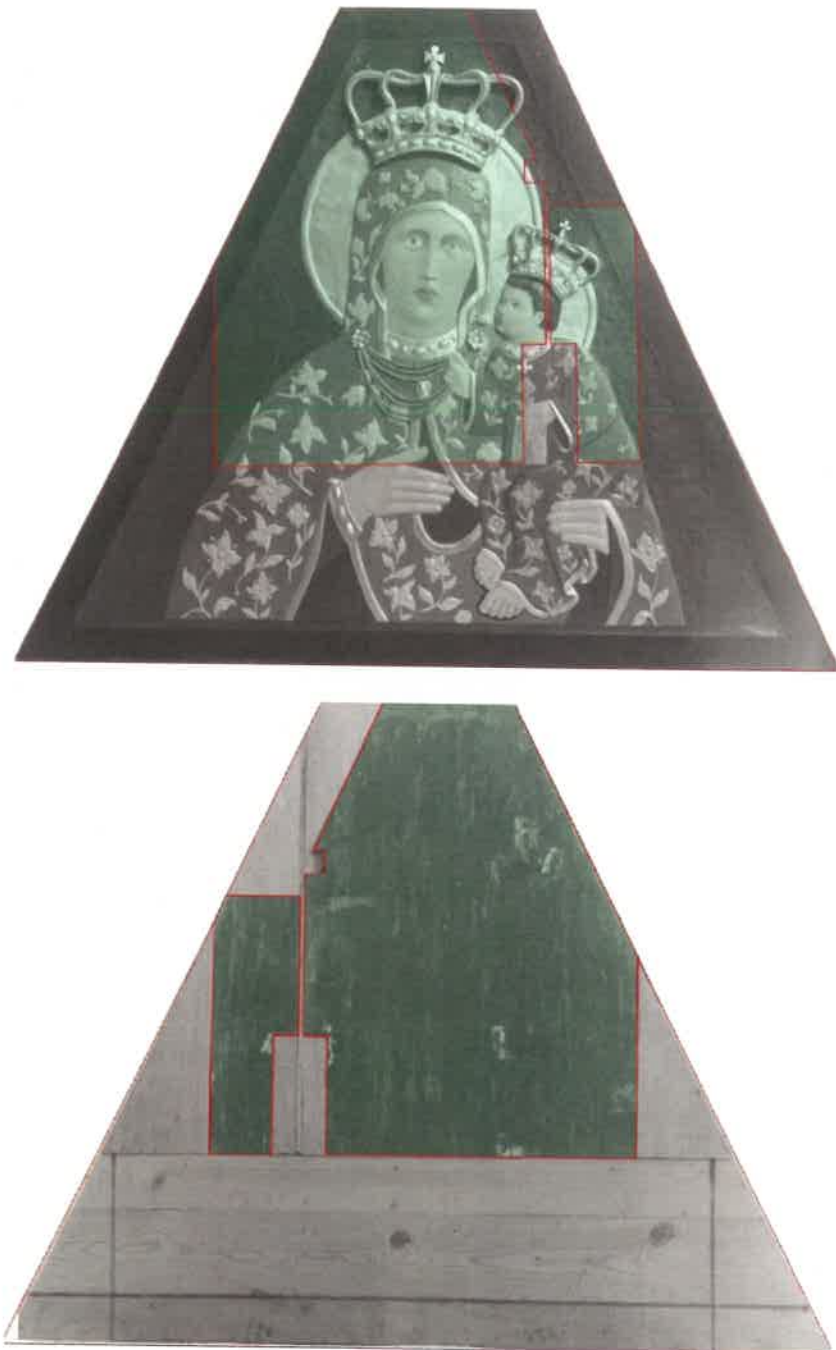
Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r. Wymienione poszycie dachu kaplicy- pomnika i ogrodzenia, brama i krzyże po remoncie, brakujący krzyż wykonany na nowo.

Fotografie z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.
Krzyże po remoncie.

Płaskorzeźbę Matki Boskiej w szczycie kaplicy na zlecenie ówczesnego Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Nowym Sączu 1989 r. odnowił artysta malarz Kazimierz Twardowski.

Prace polegały na rekonstrukcji zniszczonych części płaskorzeźby (ok. 50%) i nadaniu jej kolorystyki wg. własnego uznania (w oparciu o zachowane ślady?).¹

*Kolorem zielonym zaznaczono zachowane oryginalne fragmenty płaskorzeźby.
K. Twadowski- dokumentacja powykonawcza, archiwum WUOZ Kraków, Delegatura
Nowy Sącz Nr 2695.*

¹ Przekaz ustny K. Twardowskiego, na pow. były ślady warstwy malarskiej i pozłoty z brązu, których jakość wskazywała na działania nieprofesjonalne.

W 2002 r. odtworzono staraniem Waldemara Hübnera, Leszka Brzozowskiego i Mirosława Łopaty macewę na grobie żołnierza wyznania żydowskiego Mendla Broda z 4 Batalionu Strzelców Polowych.

Generalną konserwację płaskorzeźba przeszedł w 2013 r. w pracowni konserwatorskiej ARSTEC. Prace przeprowadzili konserwatorzy dzieł sztuki Józef Stec i Marcin Chojkowski.

Płaskorzeźba po konserwacji 2013 r.

OPIS CMENTARZA

Cmentarz położony jest na Przełęczy Małastowskiej, przy drodze łączącej Gorlice z Konieczną. Pole cmentarne o powierzchni 0,11 ha, ma formę dwunastoboku wpisanego w elipsę o dłuższej osi w kierunku wschód - zachód, z wejściem od strony zachodniej. Ogrodzenie dwunastoboczne, z kamiennym murem wykonanym z trzech lub czterech warstw kwadratowych i prostokątnych ciosów o rustykowanym licu. Mur zwieńczony jest betonowymi płytami, na których leżą okrągłe bale przykryte dwuspadowym, gontowym daszkiem. Belki o starannie opracowanej powierzchni posadowione są na drewnianych wspornikach, daszek natomiast na krótkich poprzecznych belkach i krokiewkach. Wejście z dwoma kamiennymi stopniami, ujęte jest po bokach krótkimi, prostopadłymi w stosunku do ogrodzenia murkami policzkowymi z belkami i dwuspadowymi daszkami, których szczyty dekorowane są parą ażurowych, równoramiennych krzyży. Nad wejściem znajduje się dwuspadowe, gontowe zadaszenie, obecnie pozbawione krzyża w prześwicie. Pierwotnie w wejściu znajdowała się dwuskrzydłowa, drewniana bramka o pionowych sztachetach.

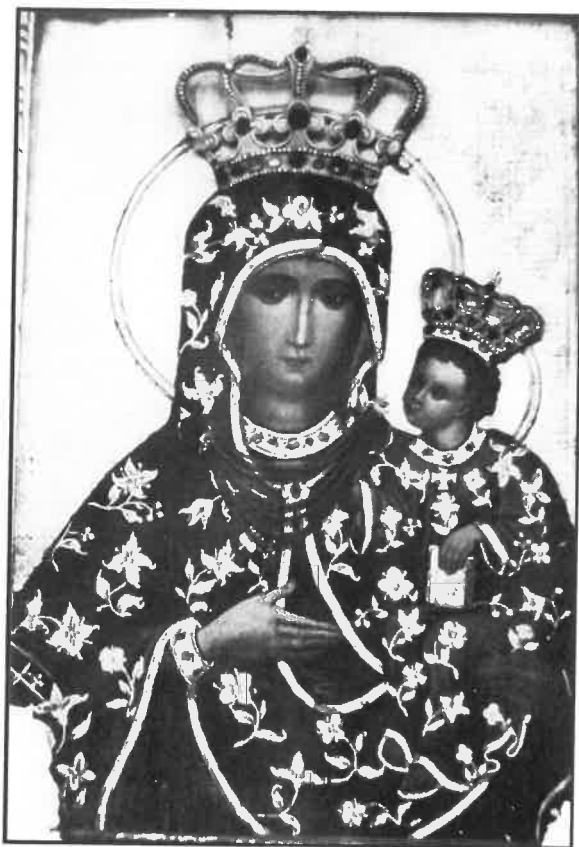
Dominantą założenia jest znajdująca się we wschodniej części pola cmentarnego drewniana budowla - kaplica, posadowiona na kamiennym, trójstopniowym podwyższeniu. Wzniesiona na rzucie prostokąta, o ścianach wykonanych z drewnianych, okrągłych bali połączonych na zrąb. Na ścianie frontowej widoczne trzy głowy poprzecznych belek ze śladami montażu zaginionych rozet w formie okrągłych czterodzielnych tarcz. Kaplica przykryta jest czterospadowym gontowym dachem o szerokim okapie, z trójkątnym ściętym szczytem w połaci frontowej, w którym znajduje się płaskorzeźbione, polichromowane (obecnie).

Przedstawienie nawiązujące do obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w typie Matki Boskiej Piekarskiej, wzorowanej jednak na obrazie z kościoła św. Krzyża w Krakowie.

Płaskorzeźba jest najprawdopodobniej autorstwa czeskiego rzeźbiarza Josefa Žáka, według projektu i rozwiązań kolorystycznych malarza Adolfa Kašpara, również Czecha.

Fot. archiwalna I. Krieger- obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z kościoła Św. Krzyża w Krakowie. Muzeum Historyczne Miasta Krakowa Nr MHK 2264/K.

*Fot. arch., obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z ołtarza kościoła Św. Krzyża w Krakowie.
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa Nr MHK 2264/K.*

*Fot. arch., płaskorzeźba Matki Boskiej wykonana w pracowni w Ołomuńcu.
Slovenský Národný Archív. Bratislava.*

Poniżej umieszczona jest prostokątna płyca w ramie o rzeźbionych wewnętrznych krawędziach, z niemieckojęzyczną inskrypcją autorstwa Hansa Hauptmanna:

BLEIB EINGEDENK IN EURES GLÜCKES TAGEN,
DASS DIESER GRUND VON HEISSEM KAMPF GEGLÜHT.
DASS TODESWUNDEN TAUSENDE GETRAGEN,
DAMIT DER SONNE SEGEN EUCH UMBLÜHT.

w tłumaczeniu Henryka Sznytki:

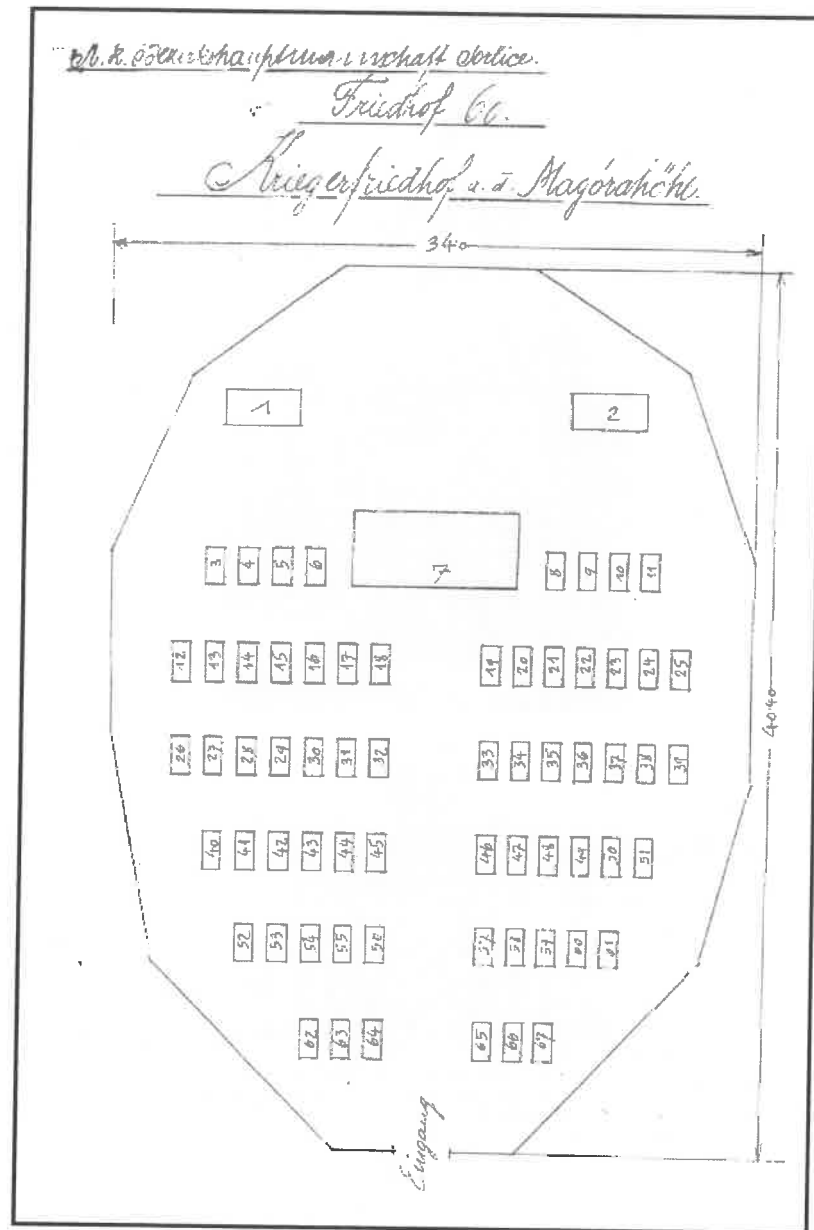
PAMIĘTAJCIE W SWOICH PEŁNYCH SZCZĘŚCIA DNIACH
ŻE NA TEJ ZIEMI GORZAŁ ZACIĘTY BÓJ,
ŻE TU TYSIĄCE ODNIOSŁO ŚMIERTELNE RANY
ABY WOKÓŁ WAS ROZKWITAŁO BŁOGOSŁAWIEŃSTWO SŁOŃCA

Na kalenicy wznosi się ażurowa konstrukcja z motywem krzyży, otaczających główny krzyż wznoszący się na osi szczytu z wizerunkiem Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Przestrzeń pomiędzy ramionami krzyża a połaciami daszku wypełniają promienie glorii. Belki tej kompozycji o dekoracyjnych trójkątnych zaciosach, połączone są żelaznymi ściągamami o kwadratowych, zakończonych piramidką, dekoracyjnych główkach. Całość przykryta jest dwuspadowym daszkiem.

Groby indywidualne w układzie rzędownym sytuowane są po obu stronach głównej alei, z prostokątnymi mogiłami ujętymi w kamienne obramowanie. W głowach umieszczone są drewniane krzyże na prostopadłościennym postumencie, przykryte drewnianymi, dwuspadowymi daszkami. Przestrzeń pomiędzy górną częścią pionowej belki a belką poziomą krzyża wypełniają promienie. Poniżej belki poziomej poszerzona partia krzyża, na której przymocowane są metalowe, emaliowane tabliczki w formie odwróconego trapezu, na których widnieje nazwisko, stopień i jednostka wojskowa poległego. Pomiedzy kaplicą a grobami indywidualnymi usytuowano prostokątne, szerokie pole z pochówkami zbiorowymi, na którym ustawiono dwie pary steli zamkniętych spłaszczonym trójkątnym szczytem. W prostokątnych płycinach umieszczono metalowe, emaliowane tabliczki z nazwiskami poległych.

Pierwotnie każdej parze steli towarzyszył wysoki drewniany krzyż o formie takiej samej jak krzyże na indywidualnych grobach. Po bokach kaplicy również znajdują się mogiły zbiorowe z drewnianymi krzyżami o formie jak przy grobach indywidualnych.

Jeden z nagrobków odbiega formą - to macewa żydowska Mendla Broda. Macewa ma formę pionowej drewnianej płyty zwieńczonej łukiem podkowiastym. Poniżej zwieńczenia i u podstawy macewy poszerzenia, górne wsparte jest na wolutach. W zwieńczeniu w okrągłym polu widnieje gwiazda Dawida. Całość przykryta gontem.

Pan archiwalny rozmieszczenia mogił- Jerzy J.P. Drogomir, „POLEGLI W GALICJI ZACHONIEJ” 1914- 1915 (1918) tom I, str. 366.

Literatura :

- T. Twardowski, Karta cmentarza 1987 r. Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie Delegatura w Nowym Sączu.
- A. Kroh, Piękne odpoczywanie, cmentarze wojenne Beskidu Niskiego. Sądecka Oficyna Wydawnicza 1991
- J. Szubert, Austriackie cmentarze wojenne w Galicji z lat 1914 - 1918. Kraków 1992
- O. Duda, Cmentarze I wojny światowej w Galicji Zachodniej. Warszawa 1995
- R. Frodyma, Galicyjskie cmentarze wojenne, Tom 1 Warszawa - Pruszków 1995
- A. Piecuch, Cmentarze z I wojny światowej w Beskidzie Niskim, 2004
- M. Pielesz, Cmentarze I wojny światowej w Polsce południowo - wschodniej, 2013
- R. Frodyma, Cmentarze z I wojny światowej, Cz. 1 Krosno 2015
- P. Kutaś, Cmentarze z I wojny światowej w powiecie gorlickim, 2015
- K. Garduła, Pomniki na grobach żydowskich - Przełęcz Małastowska, Strona internetowa Austro-Węgry Nowe forum o podwójnym państwie Habsburów, <https://www.austro-wegry.eu/viewtopic.php?f=54&t=98> (dostęp: 17.10.2020)

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania cmentarza można określić jako umiarkowanie dobry. Elementy drewniane: pomnik- kaplica, krzyże, ogrodzenie i furtka, mimo że stosunkowo niedawno były odnawiane to uległy znacznemu zniszczeniu. Obecnie trudno jest jednoznacznie określić stan zachowania „kaplicy pomnikowej” z braku dostępu do jej wnętrza. Kiedy będzie taka możliwość, to należy zapoznać się dokładnie ze stanem zachowania drewna oraz jego konstrukcją.

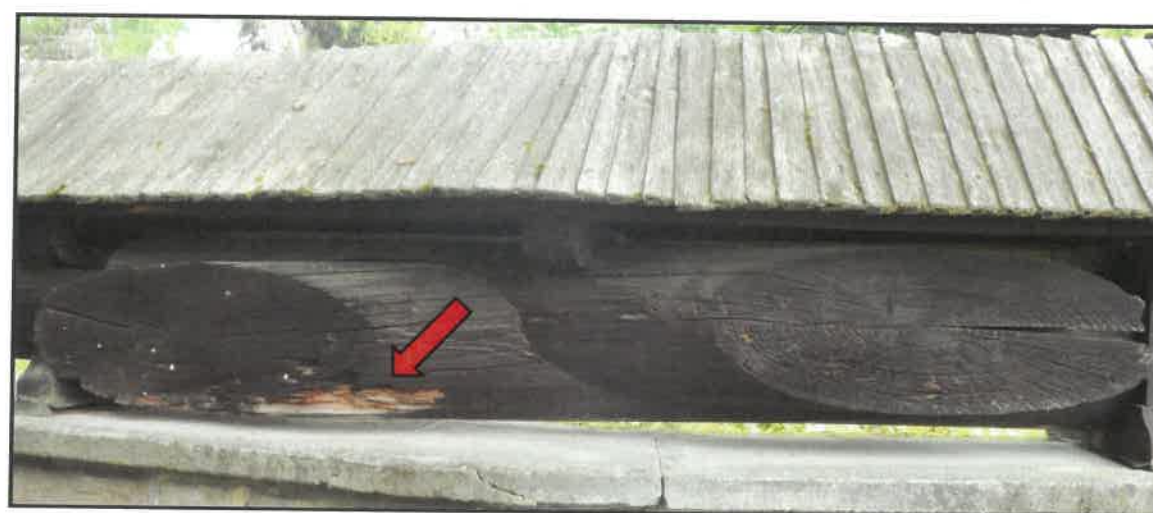
Należy pamiętać, że drewno wystawione na działanie warunków zewnętrznych jest narażone na zmiany klimatyczne, co przyspiesza procesy niszczące. Charakterystyczne dla naszej strefy klimatycznej ciągle zmieniające się warunki wilgotnościowe i temperaturowe są czynnikami naturalnymi i nieuniknionymi.

Częstotliwość zmian ww. warunków otoczenia jest różna w czasie doby, przy zmianie pogody ze słonecznej na deszczową, a jeszcze inna zależnie od pory roku.

Niestabilność klimatu odpowiada za liczne odkształcenia drewna. Wahania wilgotności w najbardziej drastycznych przypadkach mogą prowadzić do wystąpienia uszkodzeń mechanicznych takich jak pęknięcia i deformacje.

Należy pamiętać o procesach naturalnego i sztucznego starzenia się drewna, które następują z upływem czasu.

Drewno niszczy również w wyniku korozji biologicznej po zaatakowaniu przez grzyby, mchy i owady.

Porażone drewno butwieje, tracąc stopniowo własności techniczne, aż w końcu ulega całkowitemu rozpadowi.

Należy wspomnieć, że podczas ostatniego remontu drewno nie zostało należycie zabezpieczone przed procesami niszczącymi, a także nie było cyklicznie poddawane zabiegom przedłużającym jego żywotność, takim jak nasączenie odpowiednimi preparatami konserwującymi. Stosowane w przeszłości środki miały krótką żywotność i, co najgorsze, nadały drewnu ciemny kolor.

W najgorszym stanie jest drewniana kaplica pomnikowa. Mimo, że była one wielokrotnie odnawiana to nadal jest mocno zniszczona i wymaga przeprowadzenia pełnej konserwacji.

Drewno się zeschło, powstały szczeliny, zwichrowania i zniekształcenia. Ciemna, niemal czarna kolorystyka powierzchni drewnianych to wynik nasączenia powierzchni drewna preparatem Ksylamit.

Ubytki wypełniono flekami które znacznie wyróżniają się na tle starego drewna.

Zniszczone końcówki belek zastąpiono fragmentami z obcięcia poprzecznego drzewa.

Powierzchnie porysowane napisami.

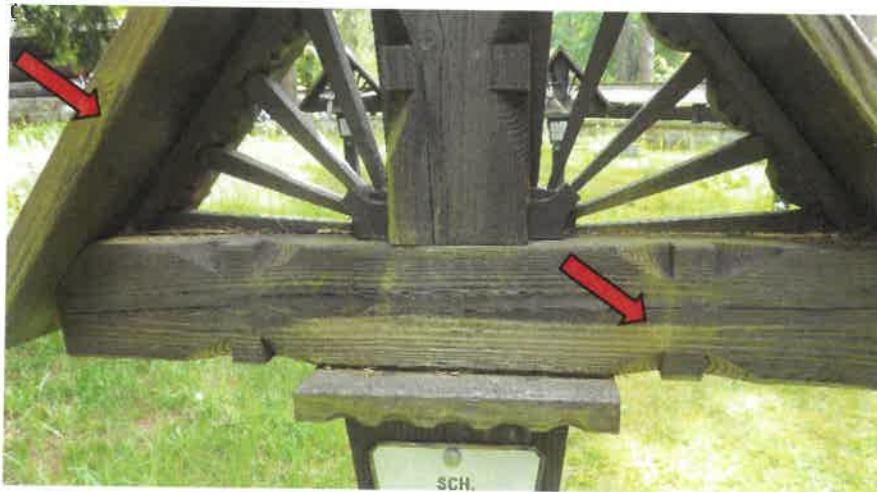
Wszystkie krzyże drewniane na mogiłach są współczesną rekonstrukcją odtworzeniową, przeprowadzoną poprawnie, zgodnie z dokumentacją archiwalną.

Z czterech steli na grobach żołnierzy Żydów zrekonstruowano jedynie jedną.

W ogólnej ocenie, krzyże są w średnim stopniu zniszczone. Zniszczenia objawiają się spróchnieniem i niewielkimi ubytkami. Miejsca te są najbardziej narażone na kontakt z wilgocią poprzez rozbryzgi wody opadowej, gromadzenie się liści z drzew, niekoszonej systematycznie trawy. Miejsca takie sprzyjają błyskawicznemu rozwojowi mikroflory, która sukcesywnie niszczy strukturę drewna.

Drewno nosi ślady zaatakowania owadami.

Na zawilgoconym drewnie swoje siedlisko znalazły glony zmieniając kolorystykę drewna na kolor zielony

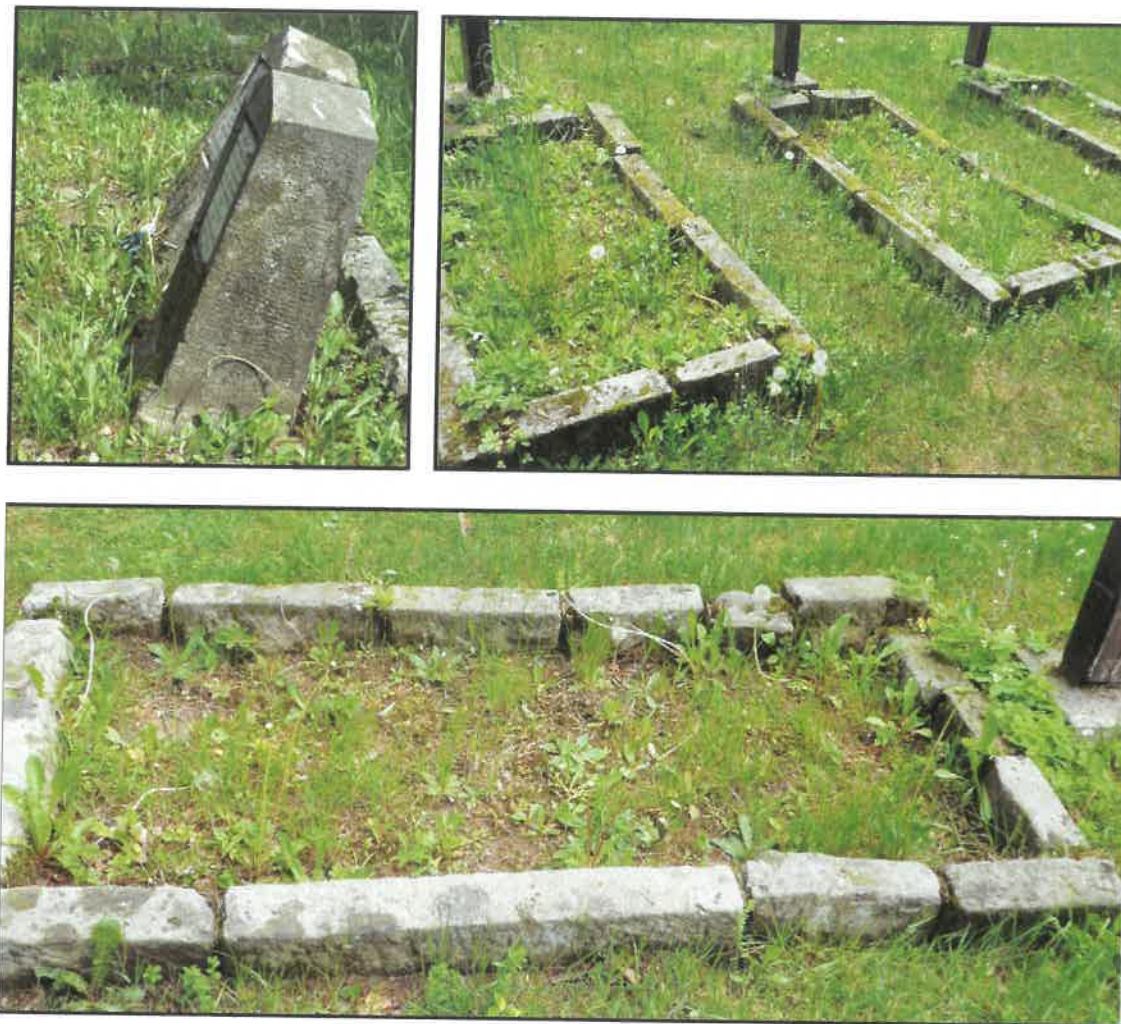
Lokalnie doszło do spękań drewna i rozszczepów złączy.

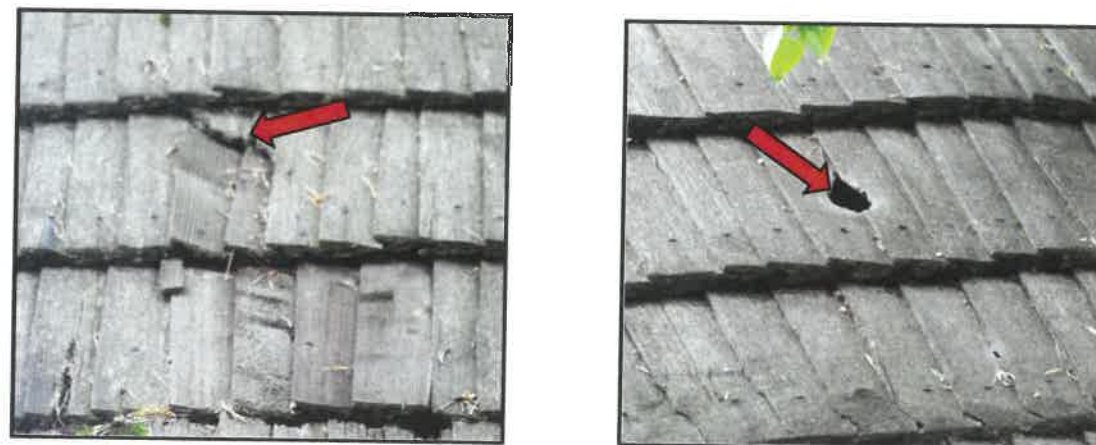
Jeden z krzyży został zniszczony w wyniku celowego działania.

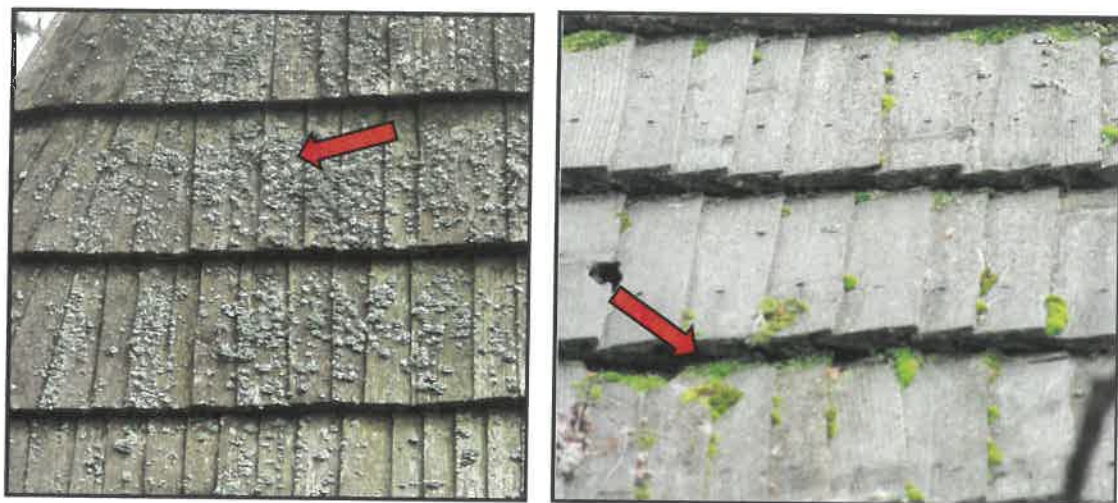

Korzenie rozrastającego się drzewa i niestabilność gruntu spowodowały przechylenie się niektórych krzyży.

W wyniku niestabilności podłoża kamienne stele i murki mogił uległy odkształceniu. Największym zniszczeniom uległy zadaszenia gontowe. Niepoddawane zabezpieczeniom preparatami przeciwko korozji biologicznej i bieżącym naprawom zaczęły się zyschać, deformować, pękać, odpadać. Gwoździe wysunęły się, a sęki wypadły.

Woda i mikroflora przyspieszyły zniszczenia. Na powierzchni doskonałe siedlisko znalazły kolonie mchów i glonów utrzymując stan ciągłego zawilgocenia drewna.

Nie przywrócono dawnego układu gontów ze zdobieniem na dachu kaplicy pomnikowej oraz zdobionych zakończeń belek.

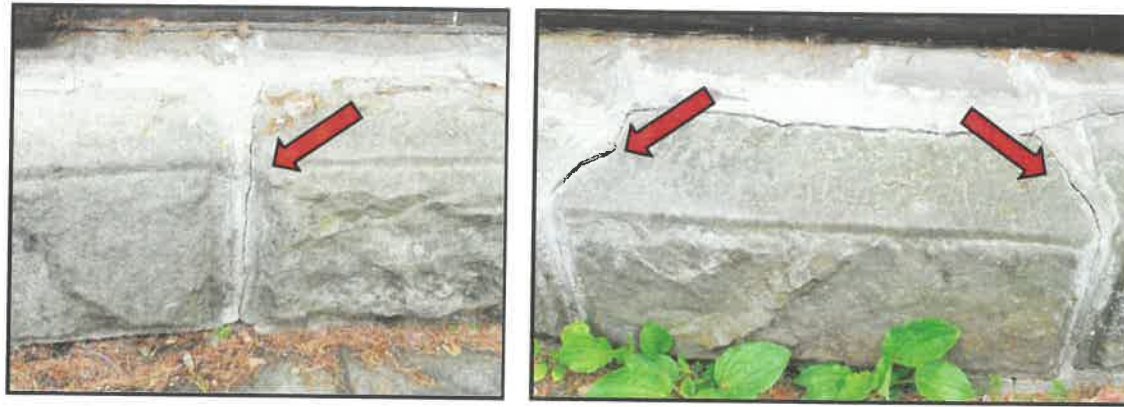

Brak furtki i krzyża w zwieńczeniu bramy.

Podobnie jak w wypadku elementów drewnianych, ze względu na zewnętrzną ekspozycję, powierzchnie kamienne (muru ogrodzenia, słupów i schodów) są nieustannie narażone na niszczące je działania atmosferyczne, w wyniku których powstają zabrudzenia oraz zawilgocenia (na tych obszarach materiał przejawia tendencję do lokalnego osypywania się).

Piaskowiec, z którego wykonano mur, schody i obramienia mogił jest materiałem o strukturze porowatej przez co znacznie chłonie wodę, zarówno tę pochodzącą z gruntu jak i opadową. Kamień pozostawiony bez zabezpieczenia szybko poddaje się naturalnym procesom starzenia, tzw. zjawisku wietrzenia, a erozja doprowadza do powstania licznych ubytków. Do tego typu zniszczeń dochodzi głównie na skutek nasiąkania wodą (zarówno opadową jak i pochodzącą z gruntu), co następnie przekłada się na utrzymywanie muru w stanie ciągłego zawilgocenia. Woda filtrując spoiny i strukturę kamienia powoli, ale skutecznie wypłukuje materiały wiążące.

Po zamarznięciu wody w pęknięciach spoin i kamienia dochodzi do gwałtownego rozsadzenia materiału.

Wody opadowe wypłukują zawarte w ziemi sole, które po wprowadzeniu w strukturę muru w naturalny sposób ulegają krystalizacji, co ostatecznie prowadzi do dezintegracji spoiwości kamienia. Cykliczność procesów destrukcyjnych doprowadza do powolnego rozpadu kamienia, zwłaszcza w warstwach przypowierzchniowych.

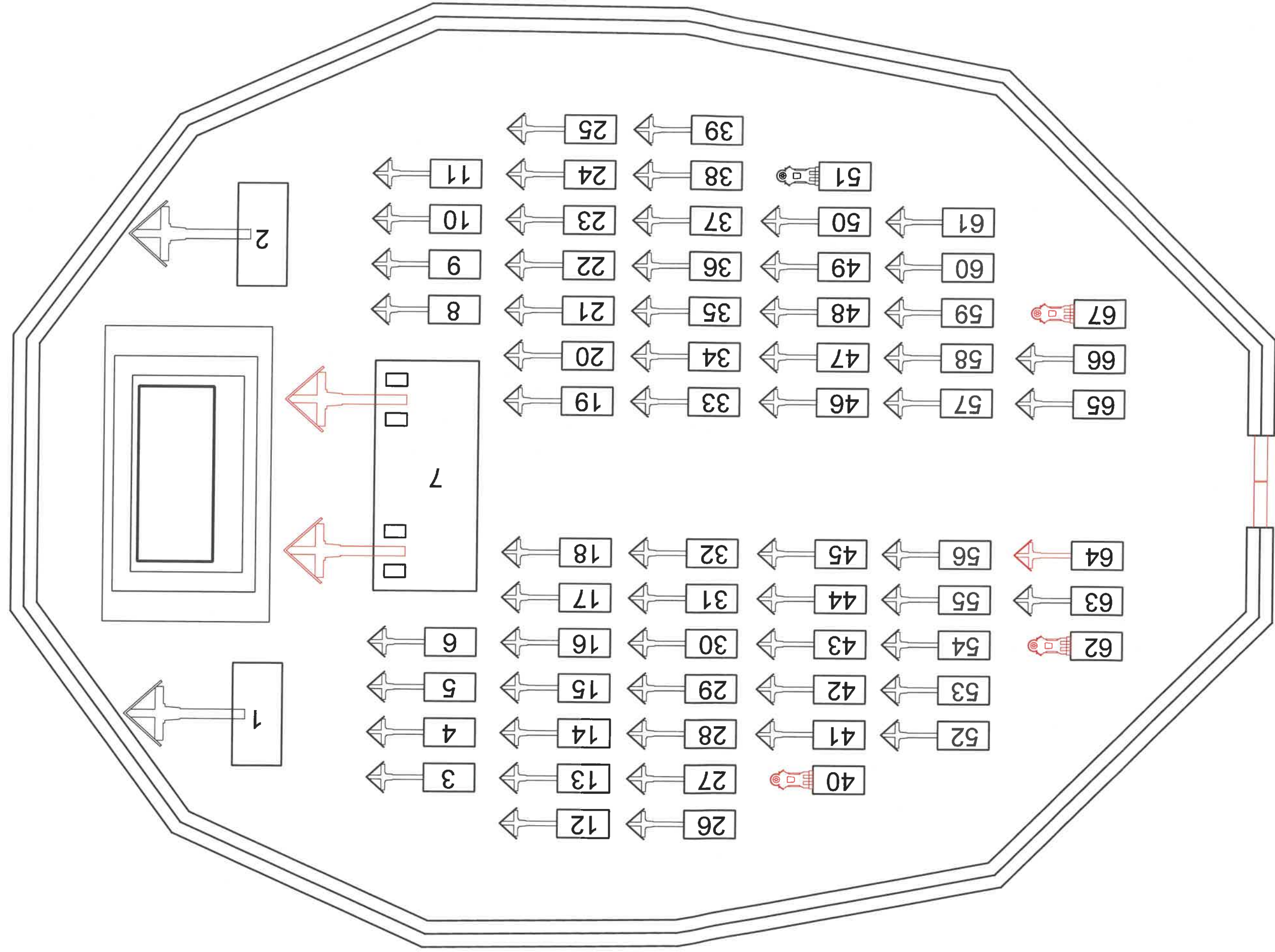
Wilgotne i zacienione mury stają się natychmiast doskonałym siedliskiem dla mchów i glonów, odpowiadających za korozję biologiczną.

Cała powierzchnia cmentarza jest porośnięta okresowo koszoną trawą.

Tuż przy ogrodzeniu, po jego zewnętrznej stronie, w sposób niekontrolowany zaczęły wyrastać drzewa i krzewy- samosiejki. Ich systemy korzeniowe destabilizują podłoże muru, powodując pęknięcia i naruszenie konstrukcji drewnianego ogrodzenia.

Rozrośnięte korony krzewów zaciniają obiekt, co sprzyja utrzymywaniu się podwyższonego zawilgocenia. Szczeliny muru zarasta roślinność.

Cmentarz z I wojny światowej nr 60 na Przełęczy Małastowskiej (Magura).

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Cmentarz wojenny na Przełęczy Małastowskiej (Magura) Nr 60 zalicza się do najpiękniejszych na obszarze Beskidu Niskiego. Zaprojektowany przez Dušana Jurkoviča przetrwał w całości do naszych czasów. Choć jego otoczenie znacznie się zmieniło od czasów zbudowania, to nadal swoim niezwykłym wyglądem przyciąga licznych turystów i miłośników tematu. Należy wspomnieć, że cmentarz znajduje się przy jednej z najpiękniejszych tras przebiegających przez Beskid Niski (Przełęcz Małastowska). Nie sposób jest przejechać obok bez zatrzymania się na pobliskim parkingu i zwiedzenia cmentarza. Zapewne te walory zdecydowały o kilkakrotnie podejmowanych remontach konserwatorskich. Nie wszystkie obiekty cmentarza zostały odtworzone poprawnie zgodnie z projektem, zapewne z braku dostępu do materiałów archiwalnych.

Mimo, że w ogólnej ocenie cmentarz jest zachowany dobrze, to jednak wymaga generalnego remontu konserwatorskiego. Drewno, będące głównym materiałem budowlanym, pozostając w warunkach zewnętrznych wymaga cyklicznych remontów, a nawet wymiany. Planowane prace, choć nie są pod względem konserwatorskim skomplikowane, to wymagają zastosowania środków i technik współczesnych w powiązanych z tradycyjną ciesiołką. Generalną dyrektywą planowanych prac będzie wstrzymanie procesów niszczących z pełnym zachowaniem zabytkowego charakteru obiektu.

Planowany remont konserwatorski obejmować będzie następujące tematy:

- zabezpieczenie przed niszczeniem konstrukcji drewnianej pomnika centralnego-kaplicy,
- naprawa drewnianej części ogrodzenia,
- wymiana gontów,
- naprawa krzyży, uzupełnienie brakujących krzyży (w tym dwóch dużych krzyży na grobie 7) i żydowskich steli nagrobnych,
- rekonstrukcja krzyża w prześwicie bramy,
- rekonstrukcja bramek,
- poprawienie stanu kamiennych murków wokół mogił,
- rekonstrukcja tabliczek nagrobnych zgodnie z wzorami historycznymi,
- prace naprawcze przy murze ogrodzeniowym,
- uporządkowanie drzew.

Kaplica pomnikowa.

Drewniana architektura kaplicy- pomnika.

Pomnik- kaplica wymaga pełnego zakresu działań konserwatorskich zabezpieczających przed procesami niszczącymi. Należy wspomnieć, że konstrukcja kaplicy- pomnika prawie w całości pochodzi z czasów powstania cmentarza, a więc ma już ponad 100 lat. Obiekt był wielokrotnie odnawiany, o czym świadczą uzupełnienia drewna flekami i wymiana gontu.

Kaplica- pomnik nie posiada drzwi, przez co nie można ocenić stanu zachowania obiektu, od strony wnętrza. Pełnego rozeznania będzie można dokonać w czasie wymiany gontów. Jeżeli zajdzie taka konieczność, należy sporządzić aneks do programu i przedstawić go komisji konserwatorskiej. Aneks powinien zawierać omówienie dodatkowych prac z podaniem techniki i technologii. Zakłada się przeprowadzenie konserwacji technicznej w miarę możliwości wykonać od strony wnętrza, w ten sposób zapobiegnie się ingerencji w zewnętrzne struktury drewna. Większość planowanych zabiegów to prace standardowo wykonywane przy tego rodzaju obiektach.

Zakres planowanych prac obejmować będzie:

- ochronę drewna przed owadami i grzybami, stosując metody zapobiegawcze i dezynsekcję.
- całokształt działań przywracających funkcję statyczno- nośną jeżeli zajdzie taka konieczność,.
- wykonanie nowego poszycia połaci dachu z gontu, w tym przywrócenie gontów ostrzonych i ażurowych.

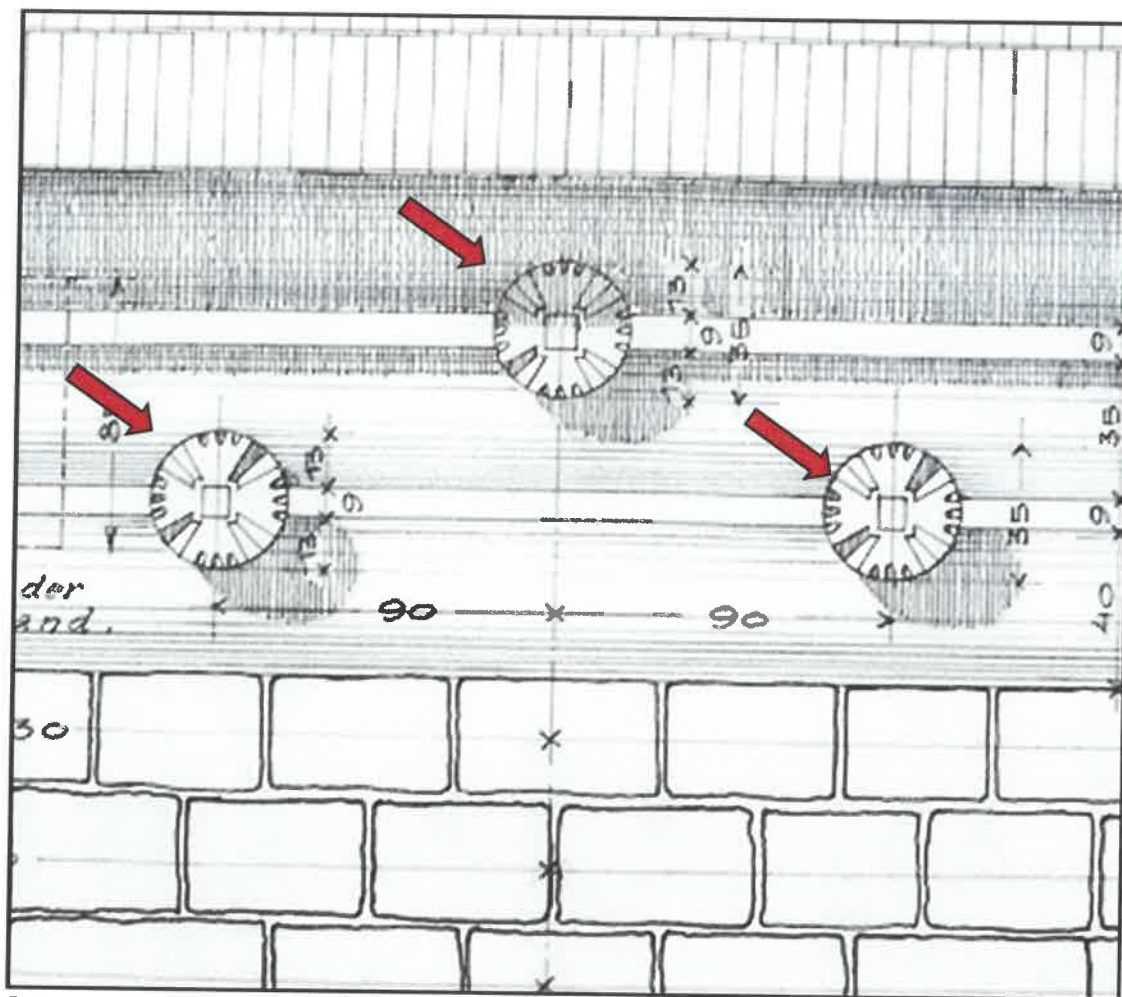
Proponuje się obiekt umyć parą wodną przegrzaną. Zabieg ten nie szkodzi drewnu pozostającemu w warunkach zewnętrznych.

Jeden z podstawowych zabiegów polegać będzie na dezynfekcji.

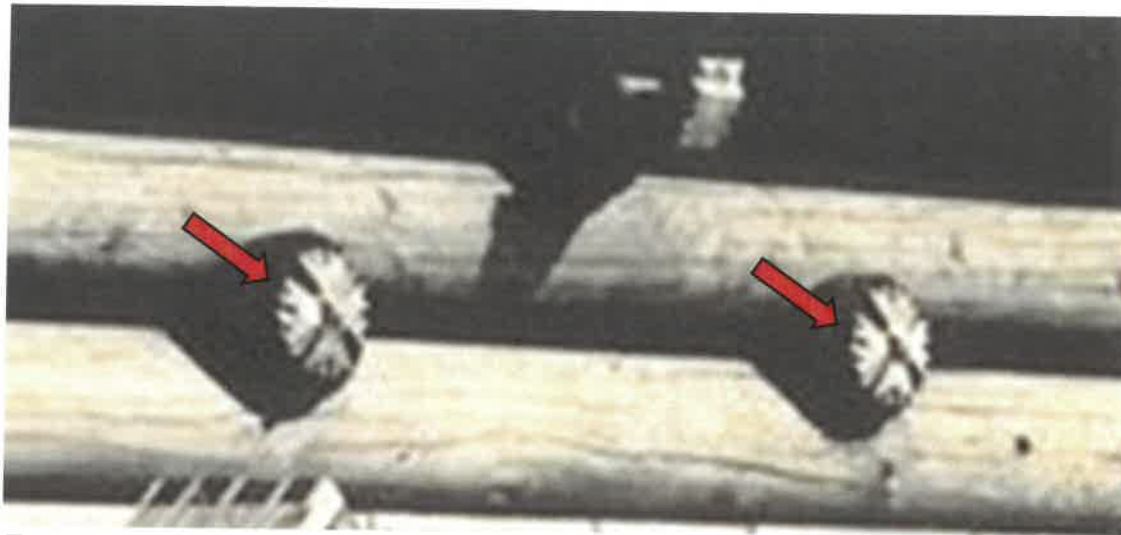
Do zniszczenia owadów i innych czynników związanych z korozją biologiczną proponuje się zastosować specjalistyczne technologie, np. firmy Remmers wybrane po konsultacji z przedstawicielem firmy.

Partie drewna w wysokim stopniu zdegradowane (spróchniałe) najlepiej usunąć wykonując prace, jak już wspomniano, wyłącznie we wnętrzu kaplicy pomnikowej. Na ile będzie to możliwe, drewno nasączyć środkiem utwardzającym, a ubytki wypełnić masą trocinową, najlepiej na bazie epoksydów. Natomiast zniszczenia zewnętrznej strony belek należy wyflekować, używając tego samego gatunku drewna z taką obróbką, aby uzupełnienia nie odróżniały się od oryginału.

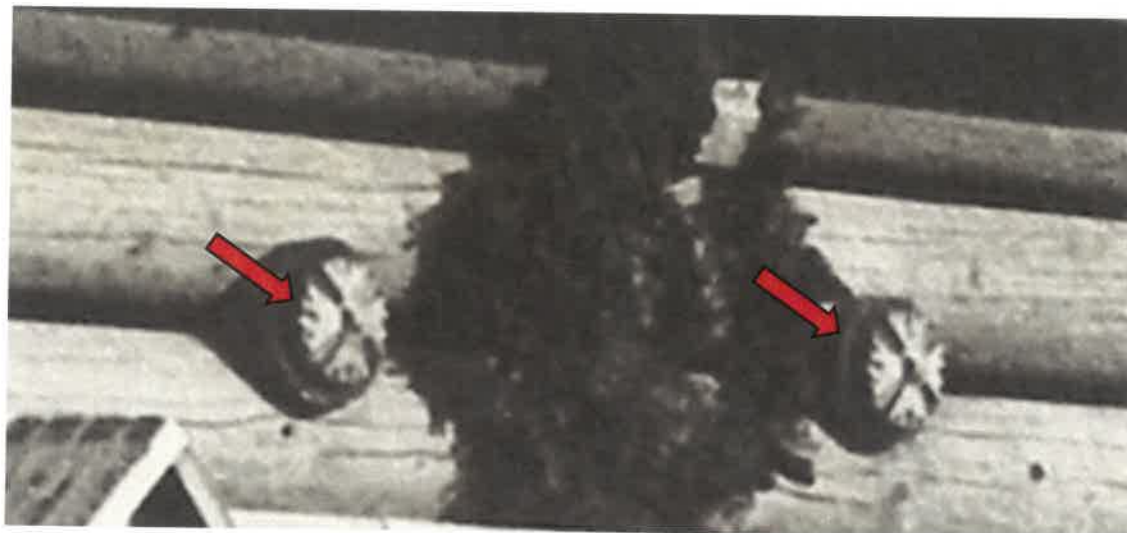
W zakresie konserwacji estetycznej proponuje się zrekonstruować rozety o motywie krzyża, które były umieszczone na końcówkach belek ściany frontalnej.

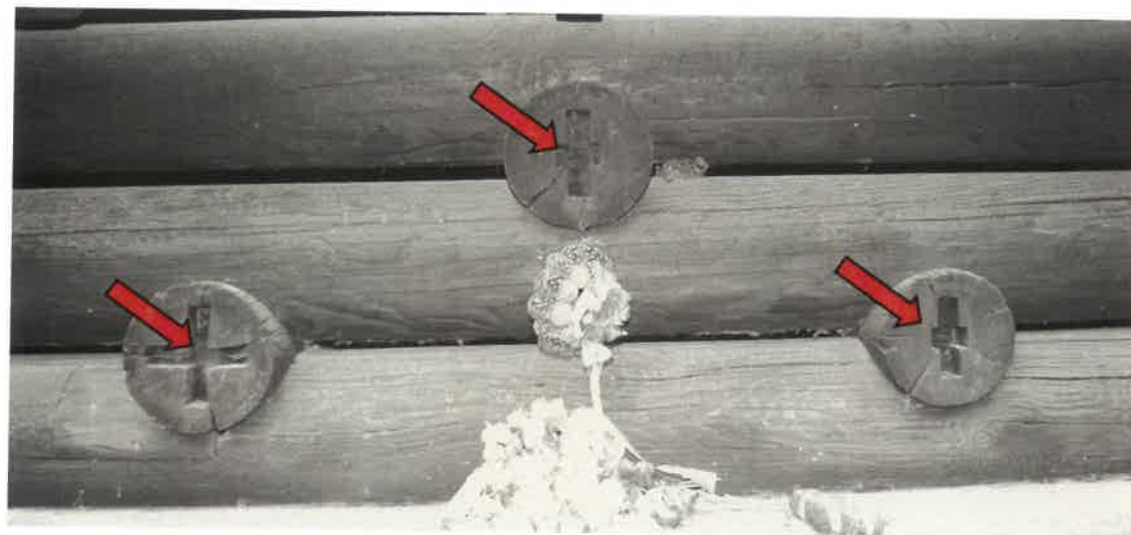
Rys. archiwalny- projekt z rozmieszczeniem rozet na końcówkach belek.
Slovenský Národný Archív Bratislava

Fotografia archiwalna- widoczne zakończenia belek rozetami. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Fotografia archiwalna- widoczne zakończenia belek rozetami. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Fotografia współczesna- brak rozet, widoczne otwory montażowe.

Płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

Płaskorzeźba przeszła gruntowną konserwację techniczną i estetyczną w 1989 r. i 2013 r. Obecnie stan obiektu znacznie się pogorszył z powodu zewnętrznej ekspozycji i wymaga pełnych działań konserwatorskich. Pierwotnie płaskorzeźba nie była polichromowana, starano się unikać elementów barwnych na cmentarzach wojennych. Zasada ta służyła pogłębieniu wrażenia wielkiego smutku i przygnębienia.

Dlatego proponuje się dwa alternatywne rozwiązania. Pierwsze to usunięcie nawarstwień malarskich i pozostawienie w surowym drewnie w nawiązaniu do stanu pierwotnego. Przewiduje się, że będzie to trudne, ponieważ drewno mogło znacznie ściemnieć, pokryć się plamami a stan techniczny mógł ulec pogorszeniu.

Wydaje się, że w takiej sytuacji można by wykonać kopię z wykorzystaniem fotografii archiwalnej, a oryginał po pracach konserwatorskich przekazać np. do muzeum tematycznego. Drugie alternatywne rozwiązanie to usunięcie nawarstwień malarskich i dorzeźbień. Oryginał poddać konserwacji, a brakujące części odtworzyć wiernie w oparciu o fotografię archiwalną.

Przy pracy konserwatorskiej należy powtórzyć technologię konserwacji drewna z ostatniej konserwacji podaną w programie konserwatorskim i w dokumentacji powykonawczej opracowanej przez Józefa Steca i Marcina Chojkowskiego.

Fotografia archiwalna. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Fotografia współczesna 2020 r.

Wieżba dachowa z poszyciem gontowym.

Do zadań naprawczo- konserwatorskich należy dokonanie przeglądu więźby w miejscach zniszczeń i utraconych własności nośnych. Przypomina się, że ciesiołka więźby jest zabytkowa i podlega ochronie, dlatego prace powinny mieć charakter naprawczy. Należy też pamiętać o pozostawieniu śladów wcześniejszych prac naprawczych wykonanych zgodnie ze sztuką ciesielską i będących swoistym dokumentem działań rzemieślniczych.

Podstawowym zabiegiem konserwatorskim będzie dezynsekcja elementów więźby preparatami ciekłymi. Proponuje się zastosować głównie chemiczne środki ochrony drewna z zachowaniem wymogów technicznych i higienicznych o właściwościach ognioochronnych i zabezpieczających przed grzybami i owadami.²

Prace przy drewnie zabytkowym powinny być prowadzone metodą natrysku lub powlekania pędzlem (smarowania) z nasileniem w okolicach zaatakowanych przez korozje biologiczną. W przypadku, gdyby elementy konstrukcyjne dachu były osłabione, bardzo zniszczone, grożące złamaniem, to należy je dodatkowo wzmocnić lub w ostateczności wymienić. Złącza elementów należy wzmocnić wstawkami lub wkrętami (z metalu niekorodującego) w miejscach niewidocznych. Decyzję powinien podjąć inżynier budownictwa.

Wszystkie naprawy muszą nawiązywać do tradycyjnych technik ciesielskich z uwzględnieniem aktualnych technik obróbki drewna i z wykorzystaniem współczesnych łączników oraz metod łączenia drewna. Natomiast te partie drewna, które odcinkowo uległy całkowitej degradacji, powinny zostać po wymontowaniu lub wycięciu zastąpione przez wstawki z nowego drewna.

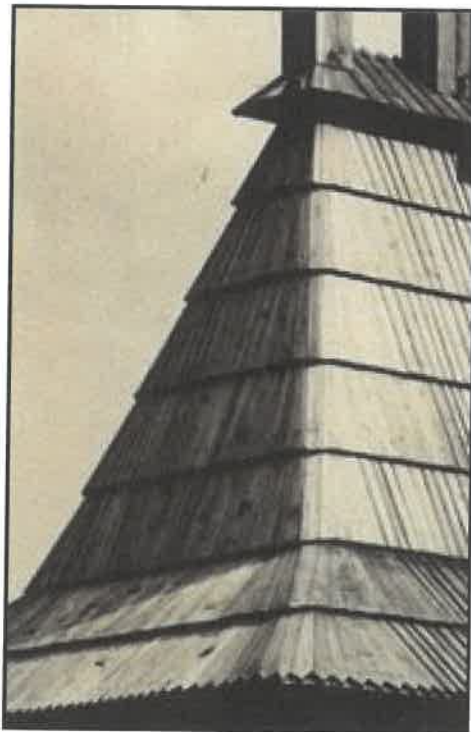
² Każdy produkt musi posiadać aprobatę techniczną lub certyfikat wydany przez Instytut Techniki Budowlanej, Ośrodków Konserwacji Zabytków. Musi również posiadać atest higieniczny PZH.

Należy też wzmocnić węzły konstrukcyjne więźby w miejscach osłabień mechanicznych lub powstałych w wyniku korozji biologicznej.

Działania wzmacniające strukturę drewna i zapobiegające oraz niszczące owady i pozostałą mikroflorę należy połączyć z zabezpieczeniem ognioochronnym (zmniejszającym palność). Obecnie na rynku znajduje się cała gama dobrych środków opóźniających palność. Preparaty te nanosi się głównie poprzez powierzchniowe nasączenie drewna. Proponuje się zastosować preparaty opóźniające palność firmy Remmers lub innego producenta wskazane przez specjalistów od ochrony przeciwpożarowej.

Gonty

Zaleca się wymianę gontu na całości kaplicy- pomnika i ogrodzeniu. Nowe gonty powinny być nieco dłuższe niż obecne, pochodzące z ostatniego remontu z lat 80 XX w. Długość gontów będzie można dopasować na podstawie fotografii archiwalnych.

Fot. A. arch. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Fot. 2020 r.

Pierwotnie dach główny składał się z 7 rzędów obecnie z 12 rzędów.

*Fot. A. arch. Archiwum Narodowe
w Krakowie.*

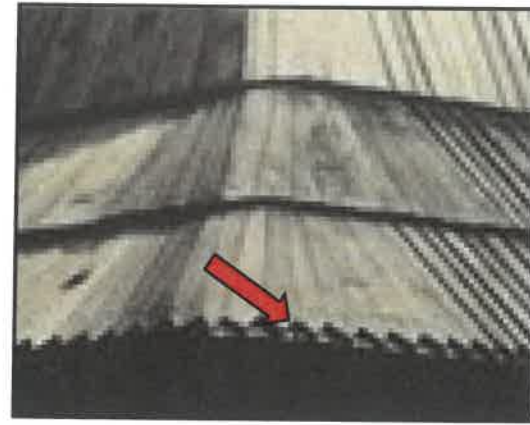
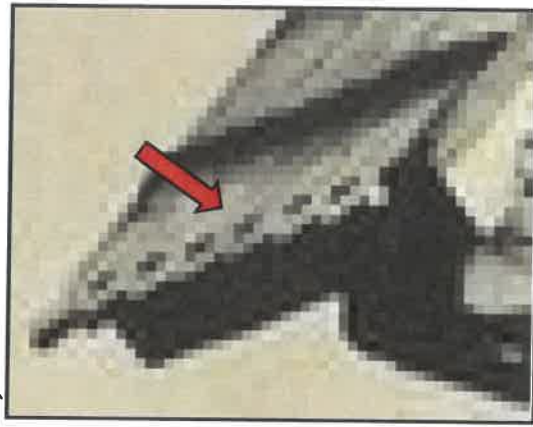

Fot. 2020 r.

Zadaszenie zwieńczenia składało się z 11 rzędów obecnie z 10.

Powinny być one przed położeniem zaimpregnowane środkiem chroniącym przed korozją biologiczną i obniżającym palność. Proponuje się zastosować materiał, który będzie spełniał funkcje zgodnie z normami branżowymi i nieszkodliwy dla ludzi. Najlepiej jak jest to preparat wodny- wielofunkcyjny, który oprócz ochrony przed ogniem ma również zabezpieczać drewno przed zniszczeniem biologicznym.

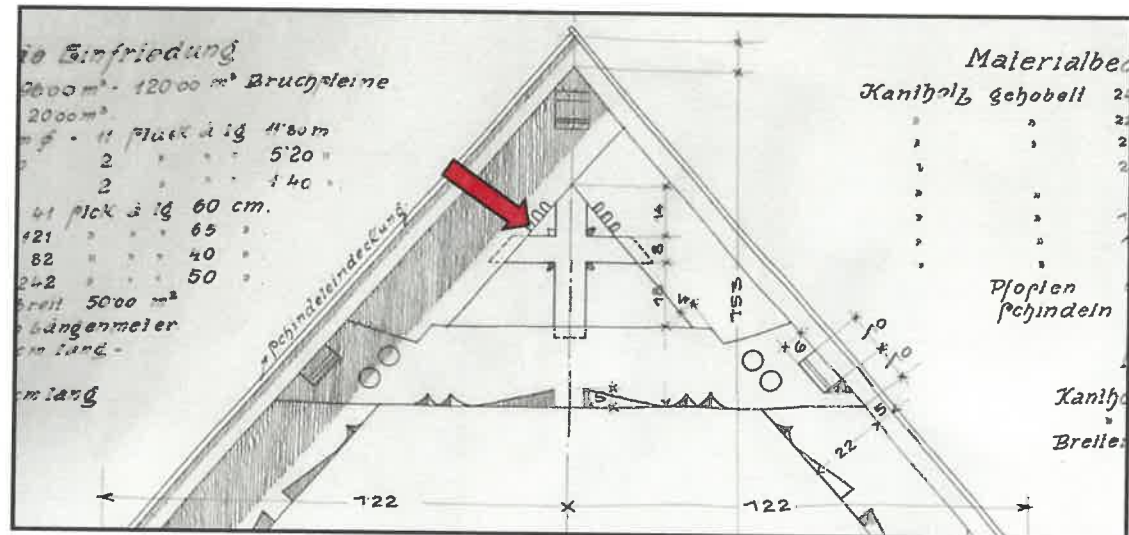
Zaleca się wykonać tego rodzaju zabiegi wcześniej poprzez wiązanie nowego gontu w pęki i zanurzanie w kąpeli impregnacyjnej aż do całkowitego nasycenia drewna. Należy zwrócić uwagę na sposób kładzenia gontów i ich montaż tak, aby wiernie odtworzyć pierwotny historyczny wygląd obiektów.

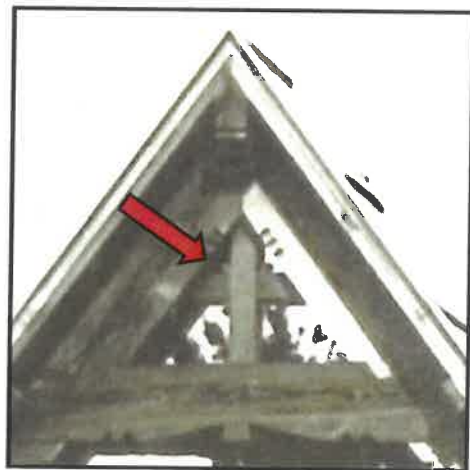
Fot. arch. Archiwum Narodowe w Krakowie. Sposób wykończenie gontów azurowym wycięciem i ostrzeniem.

Brama.

Brama powinna mieć w szczycie przywrócony krzyż.

Rys. arch. Slovenský Národný Archív Bratislava. Projekt zwieńczenia bramy z krzyżem.

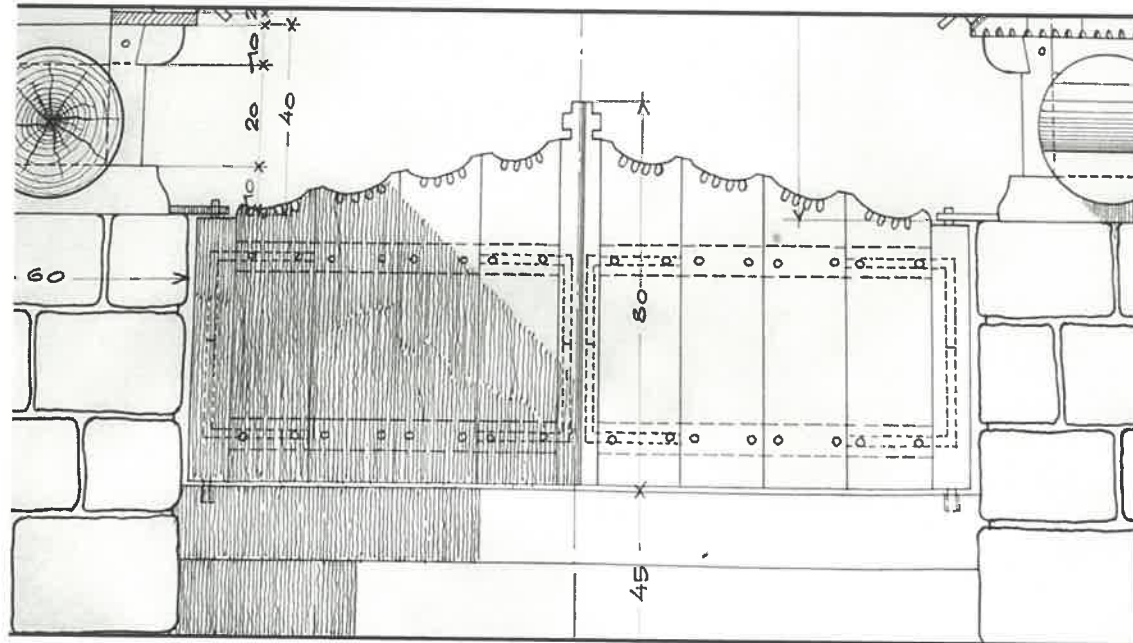

*Fot. arch. Slovenský Národný Archív Bratislava.
Zwieńczenie bramy z krzyżem.*

Fot. 2020 r. krzyża.

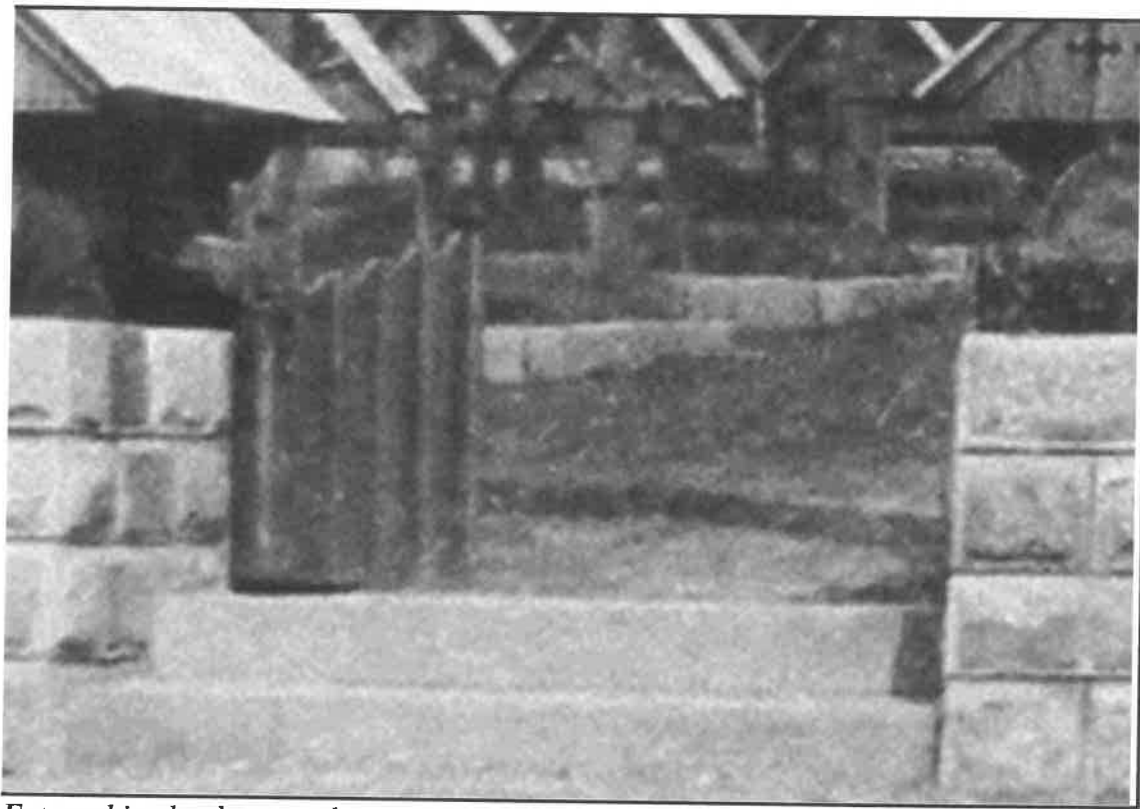
Odtworzenia wymaga również dwuskrzydłowa furtka.

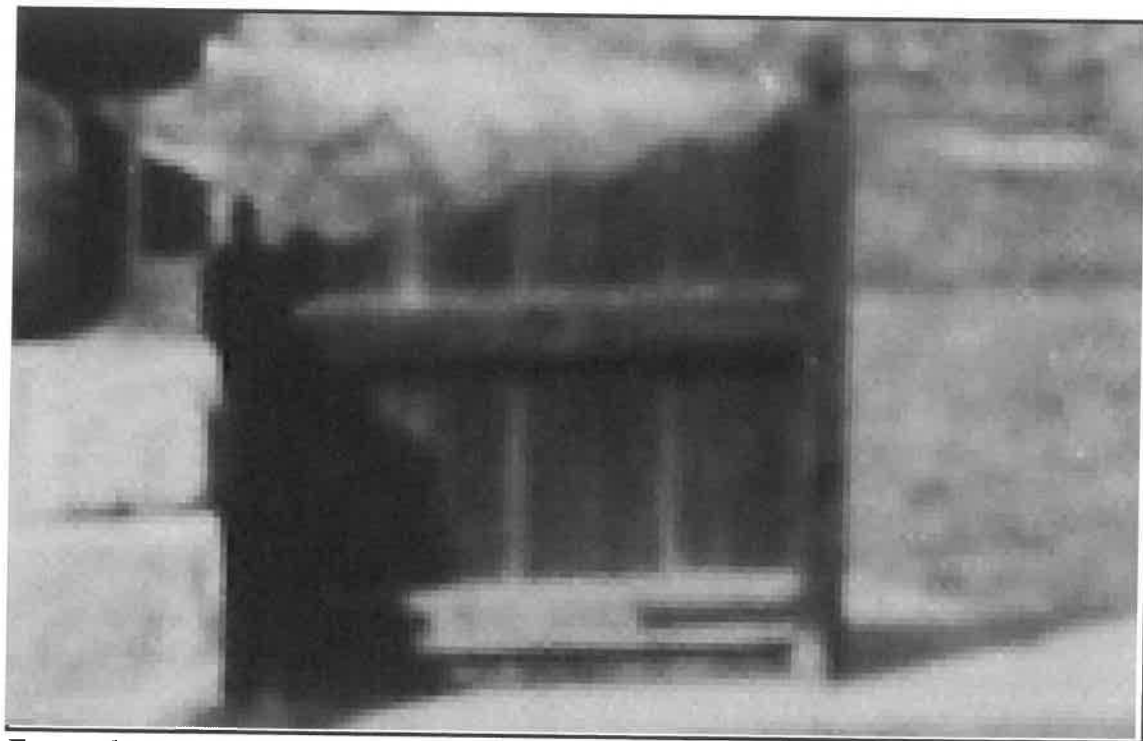
Rys. arch. Slovenský Národný Archív Bratislava. Projekt bramy od str. zewnętrznej.

Fot. archiwalna bramy od str. zewnętrznej. Slovenský Národný Archív Bratislava.

Fot. archiwalna bramy od str. zewnętrznej. Slovenský Národný Archív Bratislava.

Fot. archiwalna bramy od str. wewnętrznej. Slovenský Národný Archív Bratislava.

Krzyże, macewy.

Nie zachowały się oryginalne krzyże z czasu powstania cmentarza. Istniejące obecnie to rekonstrukcje z drugiej lub trzeciej fazy remontu. Natomiast żydowska macewa to rekonstrukcja z 2002 r.

Istniejące krzyże są w ogólnej ocenie w stanie w miarę dobrym stąd nie zachodzi konieczność ich wymiany na nowe. Po remoncie konserwatorskim mogą jeszcze długo pozostawać w dobrym stanie technicznym.

Jednym z ważniejszych etapów prac będzie zabezpieczenie drewnianych krzyży przed dalszą degradacją. Przewiduje się, że część krzyży musi być zdemontowana i poddana pracom naprawczym, ale już w warunkach pracownianych.

Działania te dotyczą głównie krzyży o uszkodzonych dolnych partiach. Prace te są bardzo ważne, ponieważ dolne partie krzyży spełniają rolę konstrukcyjną, są połączone śrubami z metalowymi kotwieniami osadzonymi w cokołach.

Głębokie szczeliny wymagają wypełnienia flekami drewnianymi osadzonymi na kleju, co zapobiegnie wnikaniu wody opadowej w głąb drewna.

Krzyże w dobrym stanie wystarczy jedynie oczyścić z nawarstwień i brudów najlepiej myjąc wodą z detergentem. Drewno przez wiele lat było stale narażane na kontakt z wodą opadową, dlatego jednorazowe umycie nie pogorszy stanu zachowania. Wskazane jest również niewielkie przeszlifowanie powierzchni, co pozwoli na lepsze krycie drewna nowym barwiącym lazurem.

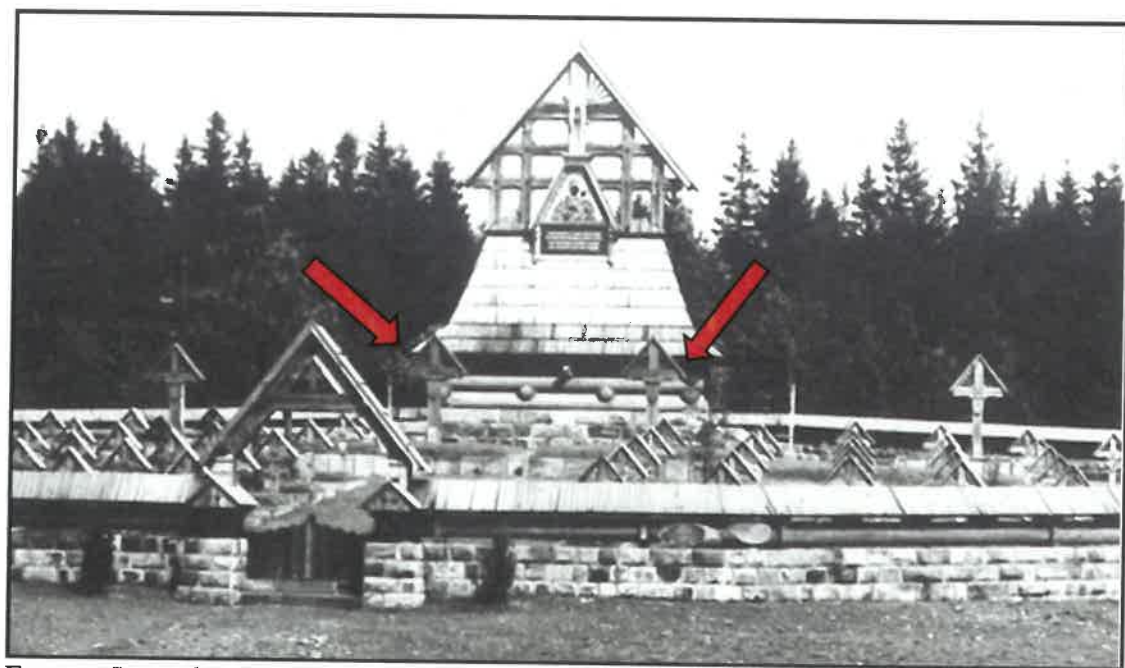
Proponuje się, niezależnie od stanu zachowania, wymienić nakrycia z desek na wszystkich daszkach. Deski są w znacznym stopniu zniszczone a pozostawione i poddane nawet solidnemu zabezpieczeniu, dość szybko ulegną dalszemu destrukcji. Krzyże pochylone należy spionować.

Proponuje się zmianę sposobu mocowania krzyży do podłoża poprzez dospawanie odpowiedniej grubości blach do istniejących uchwytów (jak np. na cmentarzach nr 45 Lipna i nr 52 Zdunya). Mocowanie w tak powstałym ceowniku znacznie poprawi stabilność, a przez to także żywotność krzyży. Podstawy krzyży powinny być obłożone płaskimi kamieniami, zgodnie z fotografiami archiwalnymi.

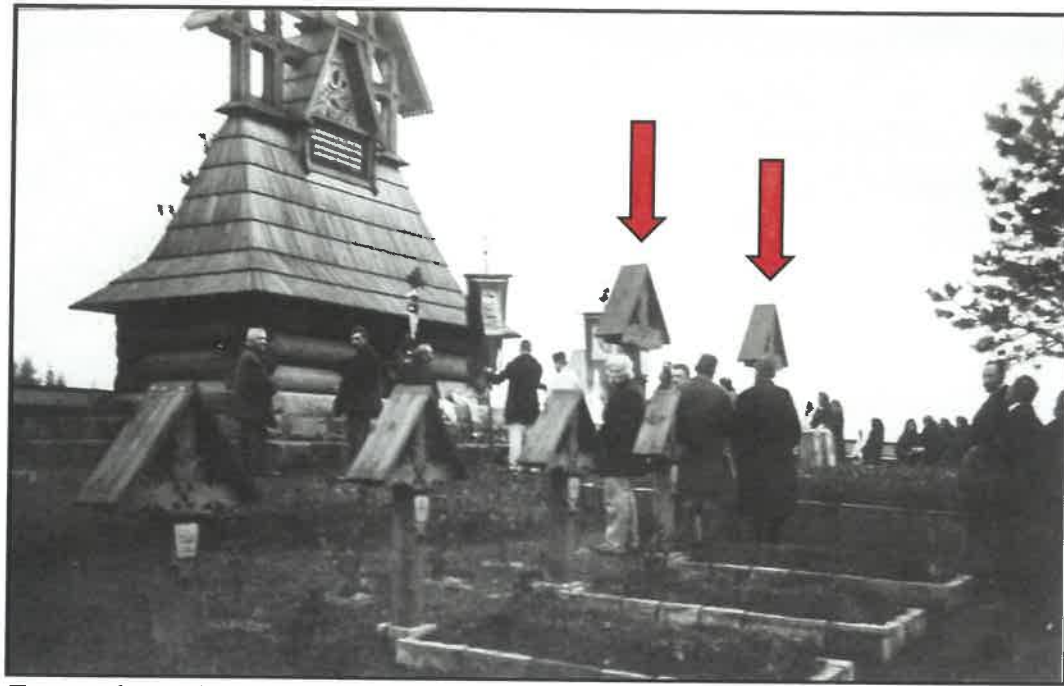
Zniszczony krzyż z pierwszego rzędu od wejścia należy odtworzyć (mogiła nr 64). Konieczne należy odtworzyć brakujące duże krzyże na mogiłach zbiorowych (pomiędzy kamiennymi stelami).

Tabliczki należy wykonać na krzyżach nowych (dużych) z mogiły zbiorowej.

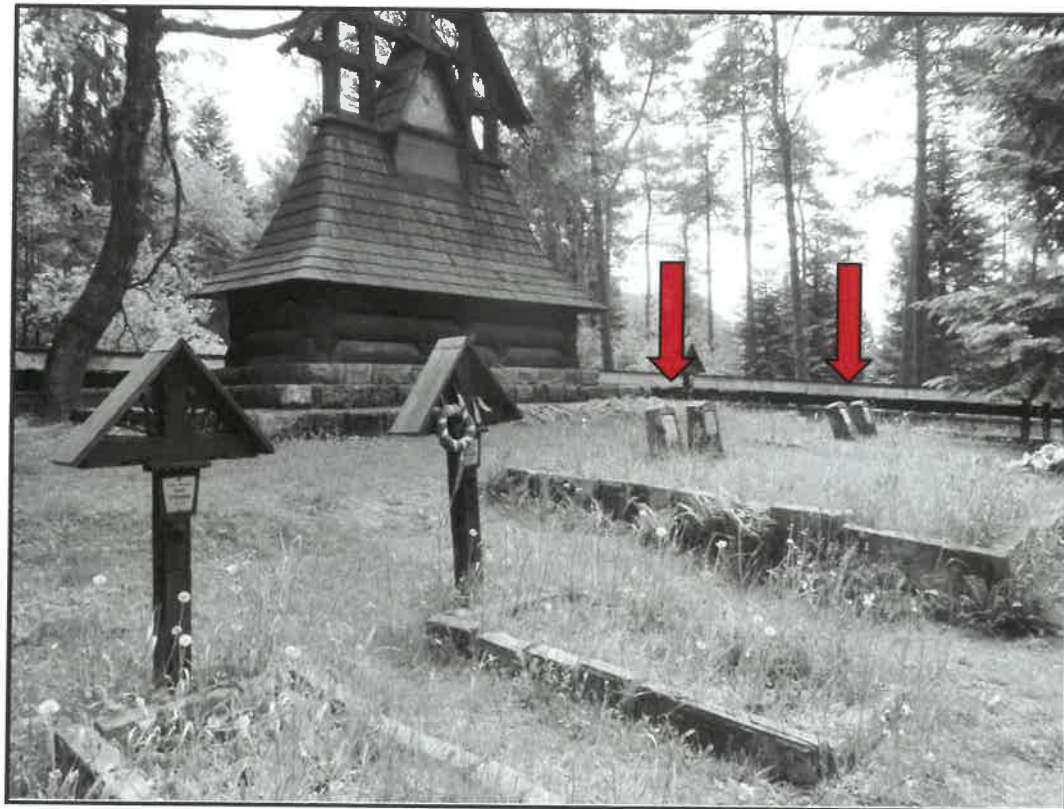
Wskazane jest wymienić wszystkie tabliczki na pozostałych krzyżach z przywróceniem odpowiedniej treści z uwzględnieniem ówczesnych zasad stosowania skrótów jednostek wojskowych, pisania dat. itp. Używane w Oddziale Grobów Wojennych.

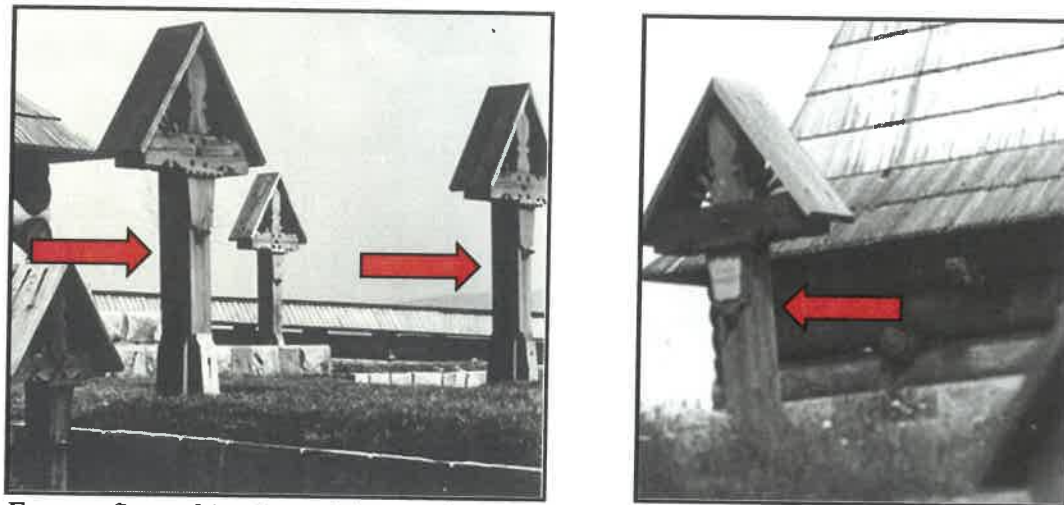
*Fotografia archiwalna, widoczne duże krzyże przed kaplicą- pomnikiem.
Archiwum Narodowe w Krakowie.*

*Fotografia archiwalna, widoczne duże krzyże przed kaplicą- pomnikiem.
Slovenský národný archív. Bratislava.*

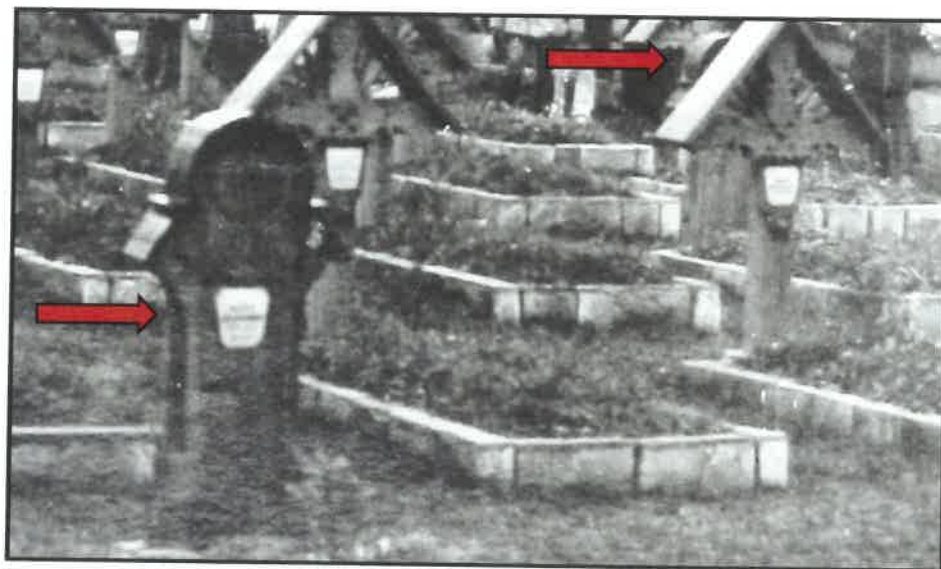
Fotografia współczesna 2020 r., brak dużych krzyży przed kaplicą- pomnikiem.

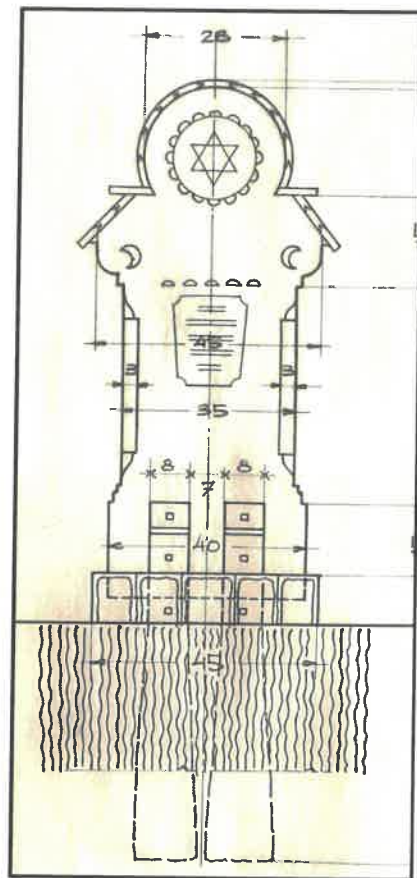
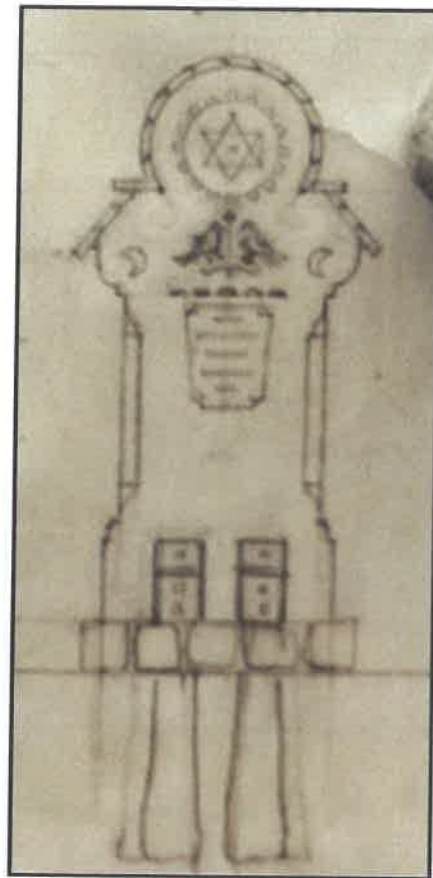
Fotografie archiwalne, widoczne duże krzyże przed kaplicą- pomnikiem. Archiwum Narodowe w Krakowie, Narodowe Archiwum Cyfrowe.

Na grobach żołnierzy wyznania mojżeszowego miejsce krzyży, powinny zastąpić stele grobowe. Dotyczy to grobów Nr 40 (OSKAR ALWEIS), Nr 62 (MARKUS GOLDHMMER), Nr 67 (JAKOB GUTMANN). (stela na grobie Nr 51 (MENDEL BROD) została odtworzona 2008 r.). Krzyże należy wykorzystać ponownie i ustawić w miejsce zniszczonych.

Przy odtwarzaniu stel należy wykorzystać rysunek archiwalny, fotografie oraz wzorować się na steli odtworzonej, tak aby uniknąć różnic, a jeśli różnice okażą się znaczące – wymienić macewę na grobie nr 51 na zgodną z projektem i fotografiami archiwalnymi. Tabliczki memoratywne wykonać nowe.

Fot. archiwalna- widoczne stele żydowskie. Archiwum Beskidu Niskiego, <https://www.facebook.com/archiwumbn/>

Rys. archiwalny, Slovenský Národný Archív Bratislava. Projekt macewy żydowskiej.

Fot. archiwalna- stela żydowska.
Roman Reinfuss, fotografia archiwalna
z okresu międzywojennego.

Fot. 2020 r. odtworzona stela żydowska.

Odnowione krzyże nagrobne i stela żydowska wymagać będą scalenia kolorystycznego i solidnej impregnacji środkiem przeciw korozji biologicznej.

Kamienne płyty nagrobne, stopnie kaplicy- pomnika obramienia mogił, mur ogrodzenia.

W zakres całościowych prac odnowy cmentarza wchodzić będzie naprawa, oczyszczenie i ustawienie kamiennych obramień mogił.

Na cmentarzach wojennych występują w dużych ilościach obiekty kamienne. Były najczęściej wykonywane metodą murowania z użyciem lokalnego piaskowca.

Konieczną czynnością, którą należy wykonać przed rozpoczęciem prac, jest wykoszenie trawy, a nawet usunięcie darni przykrywającej obramienia mogił i cokoły krzyży.

Wskazane jest usunięcie z powierzchni kamiennych czy betonowych mchów, glonów i porostów. Prace te mogą być wykonywane jedynie ręcznie przez ostrożne zeskrobywanie siedlisk mikroślin. Prace te w żaden sposób nie mogą naruszyć powierzchni kamiennej. Często w szczelinach muru wyrastają rośliny a nawet krzewy. Dopuszcza się usunięcie wyłącznie widocznych nadziemnych części roślin przez ucięcie u podnóża.

Należy zastosować środki powstrzymujące odradzanie się roślinności przez długi czas.

W następnej kolejności należy się zająć poprawieniem obramień wokół mogił zbudowanych z luźno ułożonych kostek piaskowcowych. Miejsca ubytków należy wypełnić kamieniem tego samego gatunku. Należy jedynie zadbać o to, aby nowo użyty kamień miał wymiary i fakturę (nie może to być kamień o gładkiej powierzchni) zbliżone do pierwotnych.

Pochylone płyty nagrobne należy spionować i poddać oczyszczeniu.

Znaczny zakres prac wymaga naprawa kamiennego muru otaczającego cmentarz. Działania powinny skupić się na usunięciu czynników niszczących, które stale pogłębiają i tak już zły stan muru.

Należy zabezpieczyć i naprawić spękania, rozwarstwienia, rozerwania z odkształceniami wątku muru.

Prace naprawcze przy murze należy poprzedzić oczyszczeniem powierzchni z nawarstwień, luźnych i niezespolonych elementów oraz mchów i porostów. Wszystkie pozostałości wcześniejszych napraw w postaci cementowych kitów i zacierek trzeba usunąć. Poza tym bezwzględnie należy wykuć wszystkie fugi z szarego mocnego cementu. Dopuszcza się tylko ręczne wykucie dłutami kamieniarskimi. Jedną z istotnych prac konserwatorskich przywracających walory estetyczne miejscu polegało na oczyszczeniu obiektów kamiennych. W razie zauważenia osypywania się kamienia, przed czyszczeniem powinno się go wzmocnić środkiem krzemoorganicznym. Mur proponuje się oczyścić metodą strumieniowo-ścierną przy użyciu piasku kwarcowego.

Lokalizacja cmentarza w lesie wyklucza metodę hydromechaniczną z dodatkiem preparatów chemicznych z uwagi na szkodliwy wpływ na środowisko.

Szczególną uwagę należy zwrócić na to, aby w trakcie usuwania zabrudzeń nie doprowadzić do przeczyszczania powierzchni kamienia.

Powierzchnie kamienne zaleca się nasączyć środkiem dezynfekującym o działaniu profilaktycznym, który będzie się długo utrzymywał, zapobiegając rozwojowi mikroflory.

Pozostałości piasku należy wydmuchać powietrzem pod ciśnieniem i dodatkowo spłukać wodą, jeżeli to będzie możliwe.

Rozluźnione wątki lub pojedyncze ciosy kamienne należy wyjąć z muru, oczyścić ze starych zapraw i ponownie osadzić zgodnie z wcześniejszym położeniem, stosując zaprawę wapienno-piaskową z dodatkiem cementu lub zaprawy mineralne firmowe przeznaczone do tego celu.

Naprawa spękanego muru wymaga specjalistycznych działań wg. wskazań inżyniera budownictwa (konstruktora). Dobrym rozwiązaniem sprawdzonym przy tego typu uszkodzeniach będzie założenie w poprzek spoin taśm z włókien węglanowych. Samą szczelinę należy wypełnić zaczynem cementowym przez zastosowanie iniekcji ciśnieniowej.

Wskazane jest w kilku miejscach wykonać w szczelinie tzw. „cerowania” które nie tylko wzmocnią miejsce pęknięcia, ale również je zamaskują.

Osobnych działań wymagają prace z zakresu konserwacji estetycznej. Oczyszczone powierzchnie piaskowca w miejscach znacznej dezintegracji, z ubytkami należy solidnie wzmocnić preparatem krzemianowym, a następnie wypełnić kitem ze sztucznego kamienia lub (tam gdzie zachodzi konieczność) wymienić ciosy kamienne. Najlepszym rozwiązaniem jest zastosowanie materiałów firmowych, ale również dopuszcza się kity wykonywane przez konserwatora wg. tradycyjnych receptur na bazie materiałów mineralnych. W miejscach głębokich ubytków najlepiej założyć wzmocnienia z drutu nierdzewnego tzw. pajęczki. Ważne, aby twardość kitu, kolor i faktura nie odróżniały się od otoczenia ubytku. Do jednych z najważniejszych działań należy wymiana starych zasolonych spoin na fugę o właściwościach renowacyjnych- solochłonnnych. Spoiny muszą być wypełniane zaprawą o zapewniającym porowatość składzie i powierzchni opracowywanej na gładko dociskiem. Właściwa struktura spoiny jest istotna, ponieważ wysolenia muszą mieć możliwość przenikania z kamienia do spoin, co zapobiegnie na przyszłość rozsypywaniu wierzchniej warstwy kamienia. Należy zadbać, aby kolor spoiny przypominał naturalny kamień.

Ostatnie zabiegi to zastosowanie środków o przedłużonym działaniu profilaktycznym, niszczących porosty i glony. Obiekty wykonane z kamienia powinny być, po zakończeniu prac naprawczo- konserwatorskich, nasączone środkiem hydrofobowym o długoterminowym działaniu.

Wszystkie ww. czynności dotyczą również schodów przed pomnikiem- kaplicą.

Konieczne należy przywrócić dawny system szybkiego odprowadzania wód opadowych poza teren cmentarza. Zagadnienie to nie wchodzi w zakres niniejszego programu konserwatorskiego, należy ono do prac inżynierskich z zakresu budownictwa.

POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Kaplica pomnikowa, brama, elementy drewniane ogrodzenia.

I. Uporządkowanie zieleni.

1. Wykoszenie trawy.
2. Usunięcie darni z pól grobowych.
3. Usunięcie mchów i odsłonięcie obramień mogił.
4. Wytypowanie drzew do ścinki rosnących po zewnętrznej stronie muru ogrodzenia.
5. Wycięcie wytypowanych drzew. Prace zlecić firmie specjalistycznej z uprawnieniami i po uzyskaniu stosownych zezwoleń..
6. Poddanie zabiegom pielęgnacyjnym drzew przeznaczonych do pozostawienia (dokonanie prześwietlenia koron). Prace zlecić firmie specjalistycznej z uprawnieniami i po uzyskaniu stosownych zezwoleń.
7. Zniszczenie krzewów rosnących po zewnętrznej stronie ogrodzenia przez wycięcie a następnie przy użyciu herbicydów np. *Roundup Energy 450 SL*, *Roundup 360 SL*, *Glyfos 360 SL*. Zabieg powtórzyć nawet do 3 razy. Stosować zgodnie z wskazaniami producenta i zachowaniem środków ostrożności.

II. Krzyże drewniane na mogiłach.

1. Wytypowanie krzyży przeznaczonych do prac naprawczych w warunkach warsztatowych.
2. Wyjęcie krzyży i przewiezienie do warsztatu stolarskiego.
3. Odkręcenie tabliczek emaliowanych.
4. Wykonanie selekcji elementów przeznaczonych do konserwacji i do wymiany.
5. Umycie drewna wodą z detergentem lub parą przegrzaną ze wspomaganie ręcznym szczotkami ryżowymi lub nylonowymi.
6. Wykonanie nowych tabliczek.
7. Dezynfekcja drewna produktem firmy *Remmers* o nazwie *Multi GS* zgodnie z zaleceniami producenta.

8. Wykonanie prac naprawczych poprzez wymianę zupełnie zniszczonych elementów krzyży oraz wzmocnienie zeschniętych miejsc łączeniowych poprzez wprowadzenie w szczeliny fleków lub klinów z użyciem kleju chemoutwardzalnego.
9. Wykonanie dwóch nowych krzyży (dużych) na grób Nr 7 i trzech macew żydowskich na grobach Nr 62, 67, 40.
10. Wymiana zniszczonych desek daszków, z zabezpieczeniem górnej krawędzi paskiem blachy.
11. Uzupełnienie zniszczonych fragmentów krzyży tym samym gatunkiem drewna z użyciem kleju chemoutwardzalnego.
12. Zabezpieczenie drewna krzyży płynnymi preparatami koloryzującymi przeciwko korozji biologicznej dostępnymi w szerokim asortymencie na rynku, np. (*Pilmas Drew-Miedź, Impregnat do drewna Sadolin Garden, Fobos NW, Lazura ochronna HK-Lasur firmy Remmers*).
13. Przykręcenie nowych tabliczek wkrętami z metalu niekorodującego- wyłącznie z jednym nacięciem główki.
14. Wykonanie ceowników (dospawanie blach do istniejących uchwytów) do posadowienia krzyży
15. Ponowne osadzenie krzyży na swoje dawne miejsce.
16. Pionowanie pochylonych krzyży.
17. Rekonstrukcja steli żydowskich.

Kaplica- pomnik, brama, elementy drewniane ogrodzenia.

1. Przegląd stanu zachowania drewna od str. wnętrza kaplicy (po częściowym demontażu gontów.
2. Oczyszczenie powierzchni z nawarstwień parą wodną przegrzaną pod niewielkim ciśnieniem.
3. Zwalczanie owadów i mikroflory preparatem firmy Remmers: Anti- Insekt (art nr 2059)- na bazie rozpuszczalnika -zwalcza szkodniki owadzie z jednoczesnym zabezpieczeniem przed ponownym atakiem owadów i grzybów metodą iniekcyjną lub nasączenie powierzchni w ilości ok 300 ml/m²
4. Wymiana gontów na nowe z powtórzeniem ilości rzędów, ostrzenia dolnego rzędu, wycięcia ażurów w dolnym rzędzie daszka nad krzyżami (zgodnie z fotografią archiwalną).

5. Zabezpieczenie gontów mieszanką preparatów firmy Remmers metodą pełnego zanurzenia : HSL 30/m - Profi--Holzschutz- Lasur 3in1 (kolor) art nr 7100 -
 - 80% + IG-10- Impregniergrund IT (jasny dab/ciemny dab) art nr 7144 - 20 %
 - etap pierwszy 3-5 min., schniecie ok 12 godz.,
 - etap drugi 1-2 min., po wyschnięciu gotowy do montażu.

6. Uzupełnianie ubytków drewna głównie od środka obiektu materiałem firmy Remmers z zastosowaniem systemu PU:
 - PU Holzverfestigung (wzmacniacz drewna),
 - PU Holzersatzmasse,
 produkt w 2 wersjach :
 - Art nr 2387 -- zestaw 0,5 kg trocin + 1 kg żywicy + papier olejowany
 - Art nr 2386 -- sama żywica op. 5 l należy zastosować trociny o wilgotności 8- 12 % granulacja 1 do 2 mm, oraz papier olejowany.

7. Zabezpieczenie powierzchni zewnętrznych materiałami firmy Remmers:
 - po odczyszczeniu zabezpieczenie HSL 30 (kolor) (art 7100) w ilości ok 220 do 250 ml/m²

Kamień- ogrodzenie, stopnie kaplicy, stele, obramienia mogił.

1. Oczyszczenie powierzchni kamiennych z mchów i porostów metodą zeskrobywania szpachlami i nożami szewskimi.
2. Zabezpieczenie osypującej się powierzchni kamienia środkiem wzmacniającym np. *KSE 100 / 300 / 300- firmy Remmers.*
3. Usunięcie spoin cementowych, osypujących się lub pochodzących z prac naprawczych poprzez nacięcie np. mechaniczne frezem i wykuwanie dłutami.
4. Oczyszczenie powierzchni kamienia z nawarstwień zespolonych:
 - czyszczenie powierzchni kamienia przy użyciu myjki ciśnieniowej wytwarzającej parę przegrzaną:
 - czyszczenie samą parą przegrzaną ze wspomaganiem szczotkami nylonowymi lub mosiężnymi o miękkim włosiu,
 - czyszczenie parą przegrzaną z dodatkiem detergentu np. *Kärcher Stone Cleaner,*
 - czyszczenie parą przegrzaną po uprzednim naniesieniu pędzlem na zwilżony beton środka powierzchniowo czynnego np. firmy *Remmers Fassadenreiniger-Paste,*
 - lokalnie w sytuacji mocno zespolonych nawarstwień zastosować do-czyszczanie ok. 2% wodnym roztworem kwasu fluorowodorowego HF, (sposób nanoszenia pędzlem lub w okładach z kompresów).
 - doczyszczanie ręczne zespolonych zabrudzeń,

- użycie dyszy rotacyjnej typu Rotec o stycznym kącie uderzenia ścierniwa do czyszczonej powierzchni. Jako materiał czyszczący proponuje się ścierniwa typu piaskowego, korundowego lub granulat czyszczący- mikro- kulki szklane np. *Glaspuodermehl* firmy Remmers.
 - zdmuchiwanie lub spłukanie pozostałości po czyszczeniu.
5. Dezynfekcja muru kamiennego preparatem bakterio- grzybo- glonobójczym np. firmy *Remmers Impragnierung BFA* nanoszonym pędzlem lub natryskiem.
 6. Uzupełnienie ubytków kitem mineralnym najlepiej firmowym np. firmy *Remmers Restauriermörtel*.
 7. Wypełnienie spoin zaprawą wapienno- cementowo- piaskową.
 8. Impregnacja kamienia środkiem wzmacniającym np. firmy *Remmers KSE 100*.
 9. Hydrofobizacja preparatem np. firmy *Remmers Funcosil BI*.
 10. Scalenie kolorystyczne kitów z użyciem spoiwa *Remmers Funcosil La* z pigmentami mineralnymi.

mgr MAREK SAWICKI
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
31-118 Kraków, ul. Studencka 7a/6
tel. 12 423-06-34, 606-169-889

SPIS FOTOGRAFII

MATERIAŁY ARCHIWALNE

Plany, projekty, fotografie.

**Rys. 1. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Archiwalny plan cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 1a. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Archiwalny plan cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 2. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Archiwalny plan cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislav.

**Rys. 3. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Pan archiwalny rozmieszczenia mogił- Jerzy J.P. Drogomir,
„POLEGLI W GALICJI ZACHONIEJ” 1914- 1915 (1918) tom I, str. 366.*

**Rys. 4. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava,

**Rys. 5. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 6. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 7. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 8. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt elementów konstrukcyjnych wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava,

**Rys. 9. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt kaplicy 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

**Rys. 10. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 11. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok terenu pod cmentarz. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

**Fot. 12. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

**Fot. 13. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 14. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava..

**Fot. 15. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 16. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 17. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

**Fot. 18. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 19. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Wnętrze pracowni w Ołomuńcu. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 20. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Płaskorzeźba Matka Boska z Dzieciątkiem. Archiwum Narodowe w Krakowie.

**Fot. 21. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok całościowy cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie.

**Fot. 22. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 23. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Widok całościowy cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie.

**Fot. 24, 25. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Fragment cmentarza. Fot. 24 ANK, Fot. 25 NAC.

**Fot. 26. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Roman Reinfuss, zdjęcie archiwalne z okresu międzywojennego.

**Fot. 27. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Widok cmentarza zimą. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 28. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 29. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 30. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 31. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 32. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Brama cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

**Fot. 33, 34. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 33. Zniszczony krzyż, lata 80 XX w.

Fot. 34. Kaplica pomnik, przed remontem lata 80 XX w.

**Fot. 35, 36. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.

Fot. 35. Kaplica pomnik, stan po remoncie.

Fot. 36. Krzyż z mogiły zbiorowej po remoncie.

**Fot. 37. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.

Brama cmentarza, stan po remoncie.

**Fot. 38. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.
Krzyże po remoncie.*

**Fot. 39. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.
Krzyże po remoncie.*

**Fot. 40. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan przed konserwacją
Fotografia z dokumentacji powykonawczej, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu.*

**Fot. 41. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY
MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan po konserwacji.
Fotografia z dokumentacji powykonawczej, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu.*

FOTOGRAFIE 2020 R.

**FOT. 1. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Brama cmentarna, fragment ogrodzenia, stan przed konserwacją.

**FOT. 2. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok całościowy na cmentarz od str. zach., stan przed konserwacją.

**FOT. 3. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Pole grobowe od str. ptn., stan przed konserwacją.

**FOT. 4. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Pole grobowe od str. pld., stan przed konserwacją.

**FOT. 5, 6, 7, 8. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
*Krzyże z mogił pojedynczych i zbiorowych, macewa żołnierza Żyda,
stan przed konserwacją.*

**FOT. 9. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne stele na mogile zbiorowej Nr 7 cz. ptn., stan przed konserwacją.

- FOT. 10. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne stele na mogile zbiorowej Nr 7 cz. pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 11. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne obramienia mogił, stan przed konserwacją.
- FOT. 12. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne obramienia mogił, stan przed konserwacją.
- FOT. 13. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie od str. pld. zach., stan przed konserwacją.
- FOT. 14. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie od str. pln. wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 15. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z przodu, str. zach., stan przed konserwacją.
- FOT. 16. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z tyłu, str. wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 17. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z boku, str. pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 18. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z boku, str. pln., stan przed konserwacją.
- FOT. 19. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie z płaskorzeźbą, str. zach., stan przed konserwacją.
- FOT. 20. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, str. wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 21. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, str. pln., stan przed konserwacją.
- FOT. 22. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. środkowa, str. zach., stan przed konserwacją.
- FOT. 23. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. pln., stan przed konserwacją.

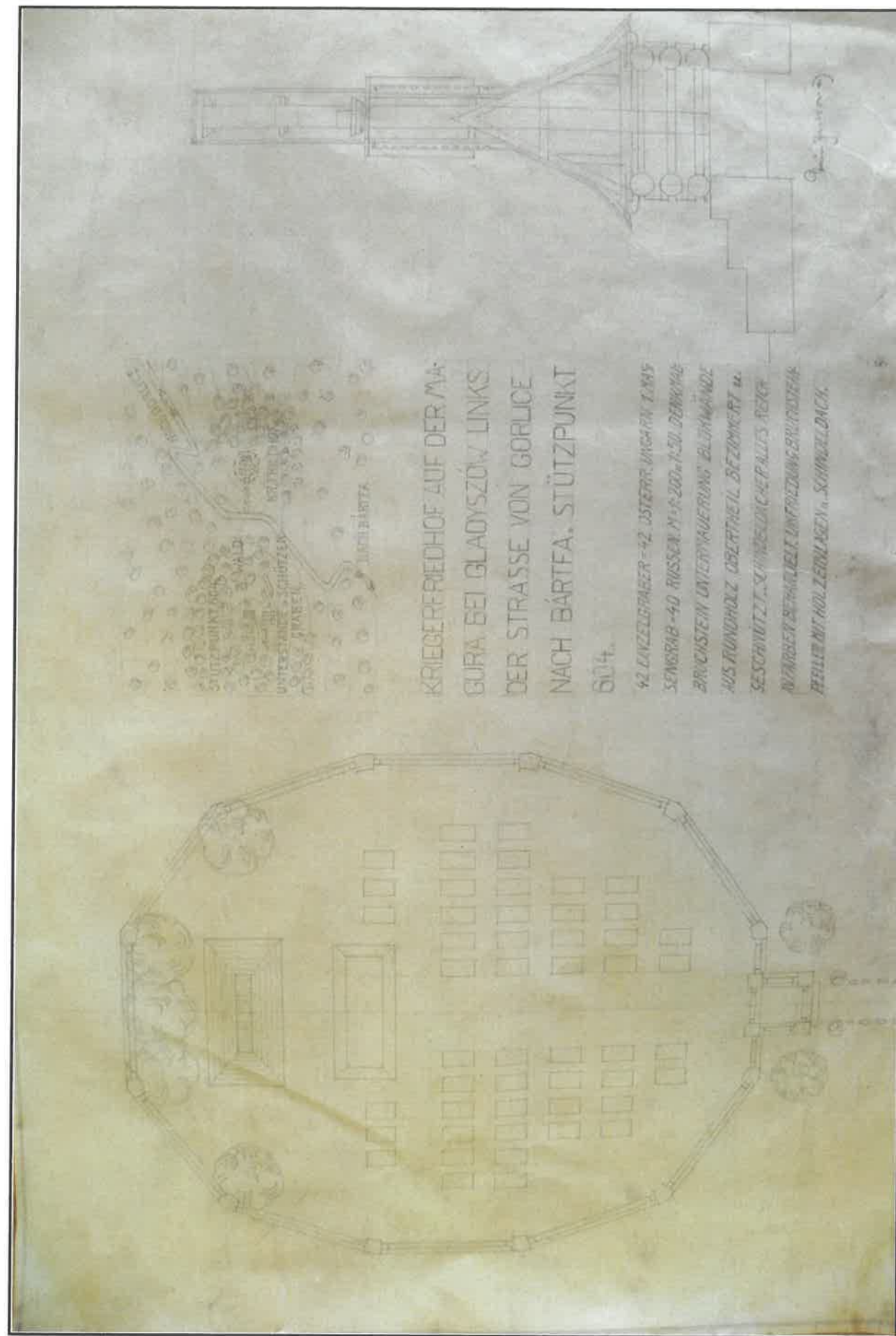
- FOT. 24. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 25. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 26. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 27. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan przed konserwacją.
- FOT. 28. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, tablica inskrypcyjna, stan przed konserwacją.
- FOT. 29. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, str. zach., zakończenia belek z otworami montażowymi rozet, stan przed konserwacją.
- FOT. 30. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, str. wsch., zakończenia belek, stan przed konserwacją.
- FOT. 31, 32, 33, 34. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zakończenia belek, stan przed konserwacją.
- FOT. 35, 36, 37, 38. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie daszku z gontów, stan przed konserwacją.
- FOT. 39. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie dachu z gontów, stan przed konserwacją.
- FOT. 40. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie dachu z gontów, stan przed konserwacją.
- FOT. 41. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczony gont z poszycia dachu. stan przed konserwacją
- FOT. 42. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczony gont z poszycia dachu, stan przed konserwacją.

- FOT. 43.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone powierzchnia belek.
stan przed konserwacją.
- FOT. 44.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone powierzchnia belek.
stan przed konserwacją.
- FOT. 45.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, porośnięte mchem kamienne stopnie schodów.
stan przed konserwacją.
- FOT. 46.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, porośnięte mchem kamienne stopnie schodów.
stan przed konserwacją.
- FOT. 47.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment ogrodzenia z bramą, stan przed konserwacją.
- FOT. 48.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewnianego detalu bramy, stan przed konserwacją.
- FOT. 49.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.
- FOT. 50.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.
- FOT. 51.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.
- FOT. 52.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewnianej części ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.
- FOT. 53.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.
- FOT. 54.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment drewnianej części ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.
- FOT. 55.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Ogrodzenie od str. zewnętrznej wsch., stan przed konserwacją.

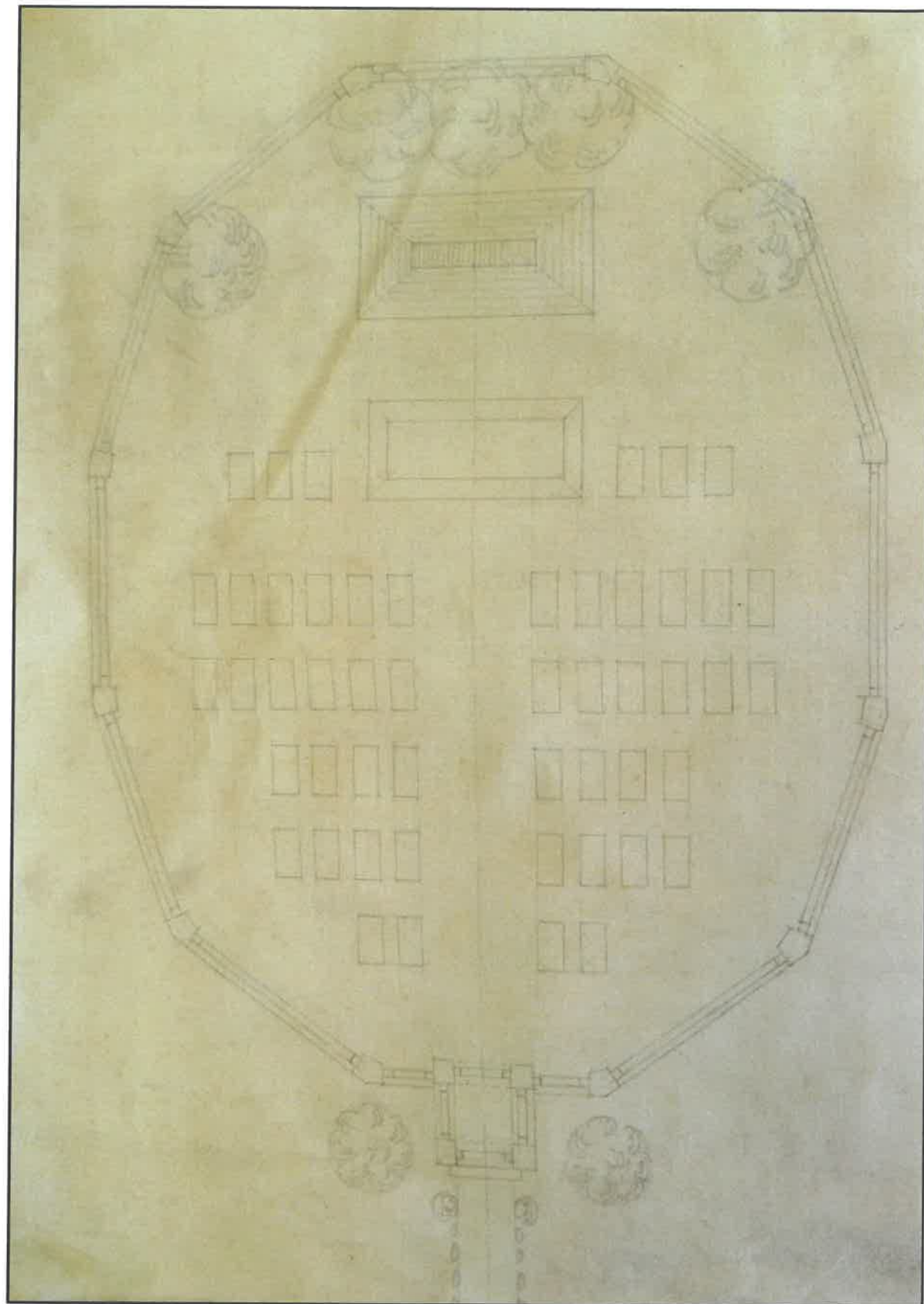
- FOT. 56.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie str. zewnętrznej płn., stan przed konserwacją.
- FOT. 57.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. zewnętrznej pld., stan przed konserwacją.
- FOT. 58.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. zewnętrznej pld.- zach., stan przed konserwacją.
- FOT. 59.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. wewnętrznej płn., stan przed konserwacją.
- FOT. 60.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. wewnętrznej wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 61.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. wewnętrznej pld.- wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 62.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Ogrodzenie od str. wewnętrznej płn.- wsch., stan przed konserwacją.
- FOT. 63.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Zniszczony gont zadaszenia ogrodzenia, stan przed konserwacją.
- FOT. 64.** **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Zniszczony gont zadaszenia ogrodzenia, stan przed konserwacją.

MATERIAŁY ARCHIWALNE

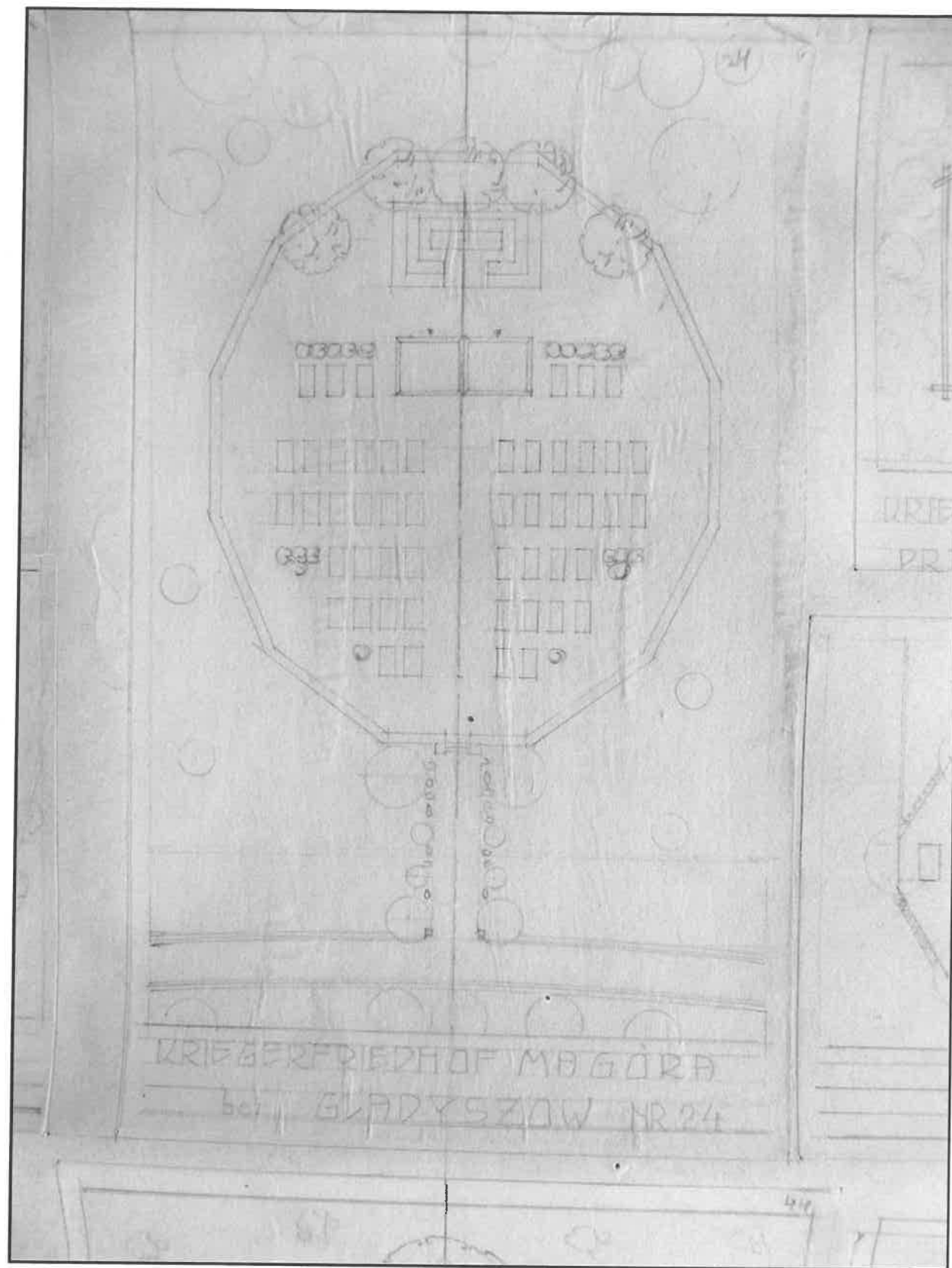
Plany, projekty, fotografie.

Rys. 1. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Archiwalny plan cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

Rys. 1a. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Archiwalny plan cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

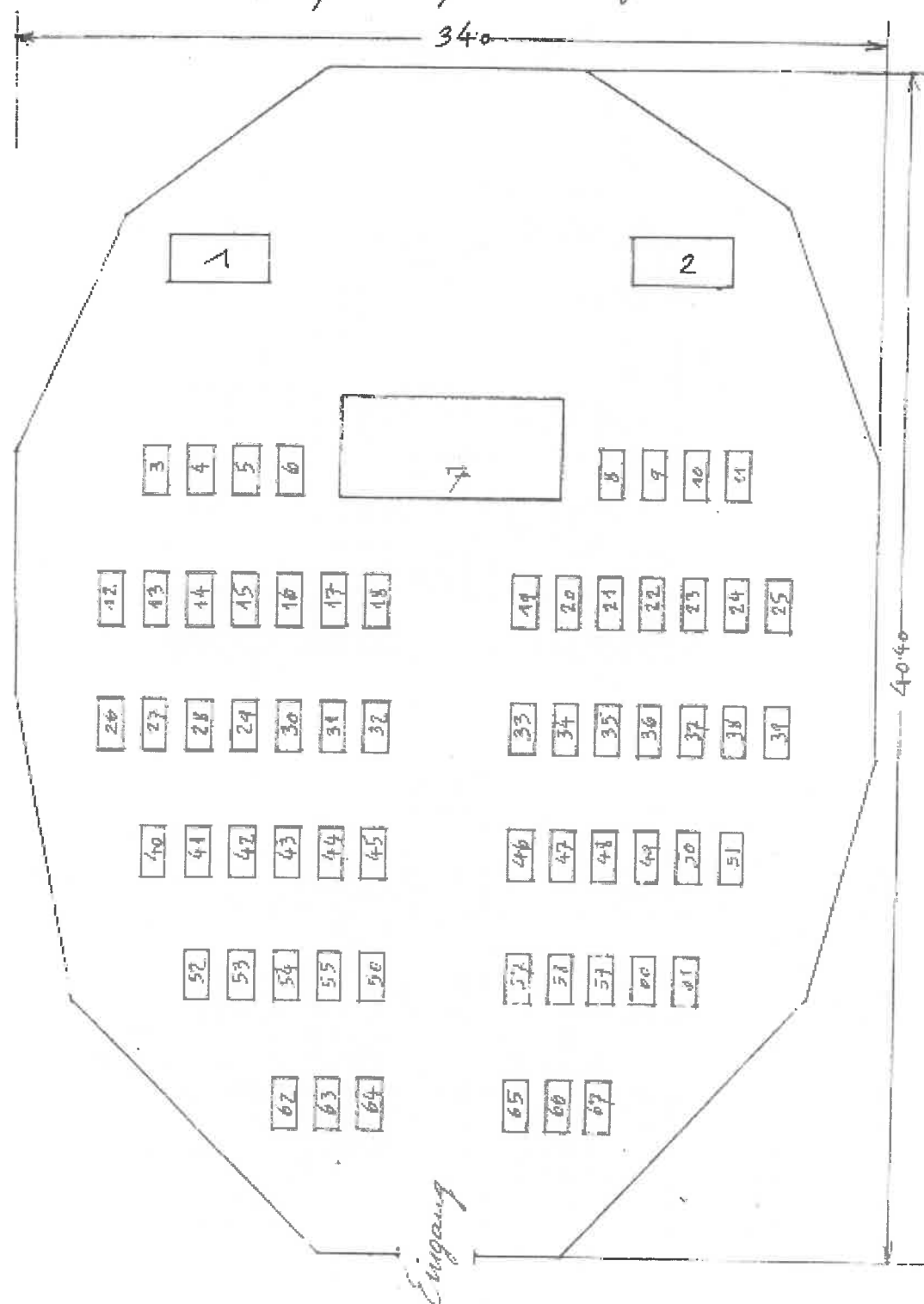

Rys. 2. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Archiwalny plan cmentarza. Slovenský národný archív, Bratislav.

S.R.K. Panchaksharam - vrhatt Police.

Friedhof Co.

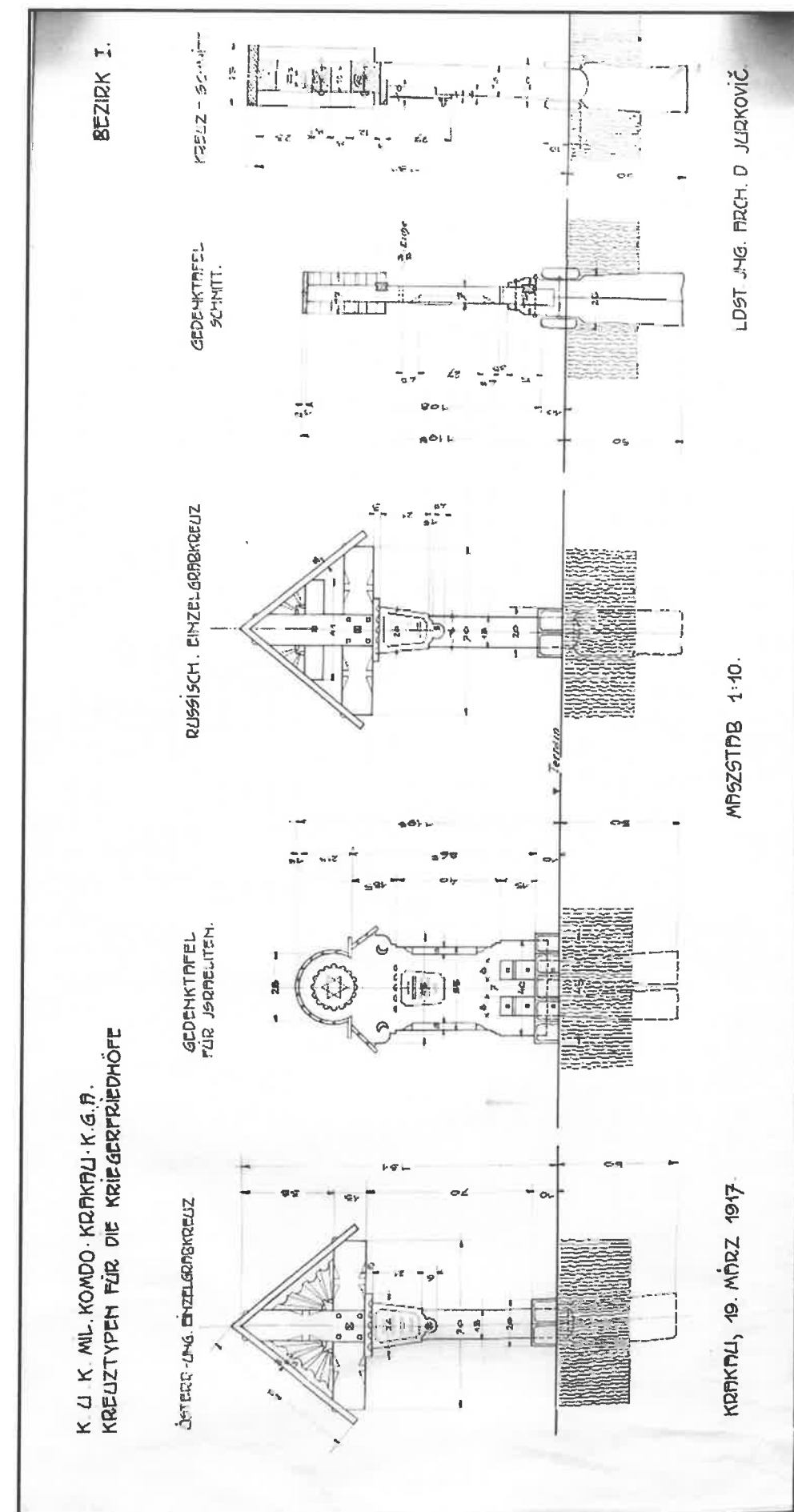
Kriegerfriedhof u. d. Magórahöhe.

Rys. 3.

**CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

*Pan archiwalny rozmieszczenia mogił- Jerzy J.P. Drogomir,
„POLEGLI W GALICJI ZACHONIEJ” 1914- 1915 (1918) tom I, str. 366.*

Rys. 6.

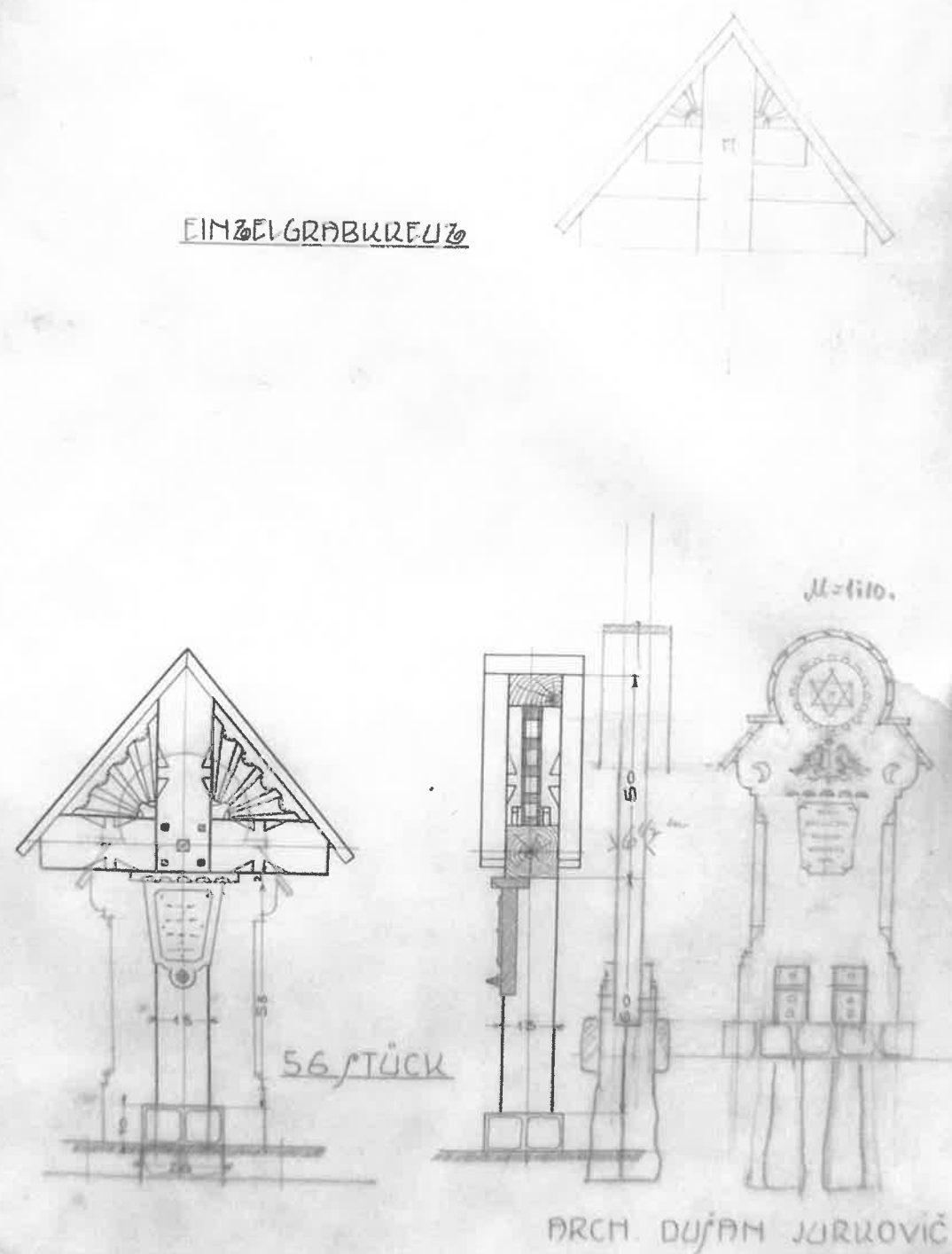
**CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

W. u. K. MIL. KAND. KRAJINO · KRIEGSGRÄBERHALTUNG.

KRIEGERFRIEDHOF in MAGURA № 24.

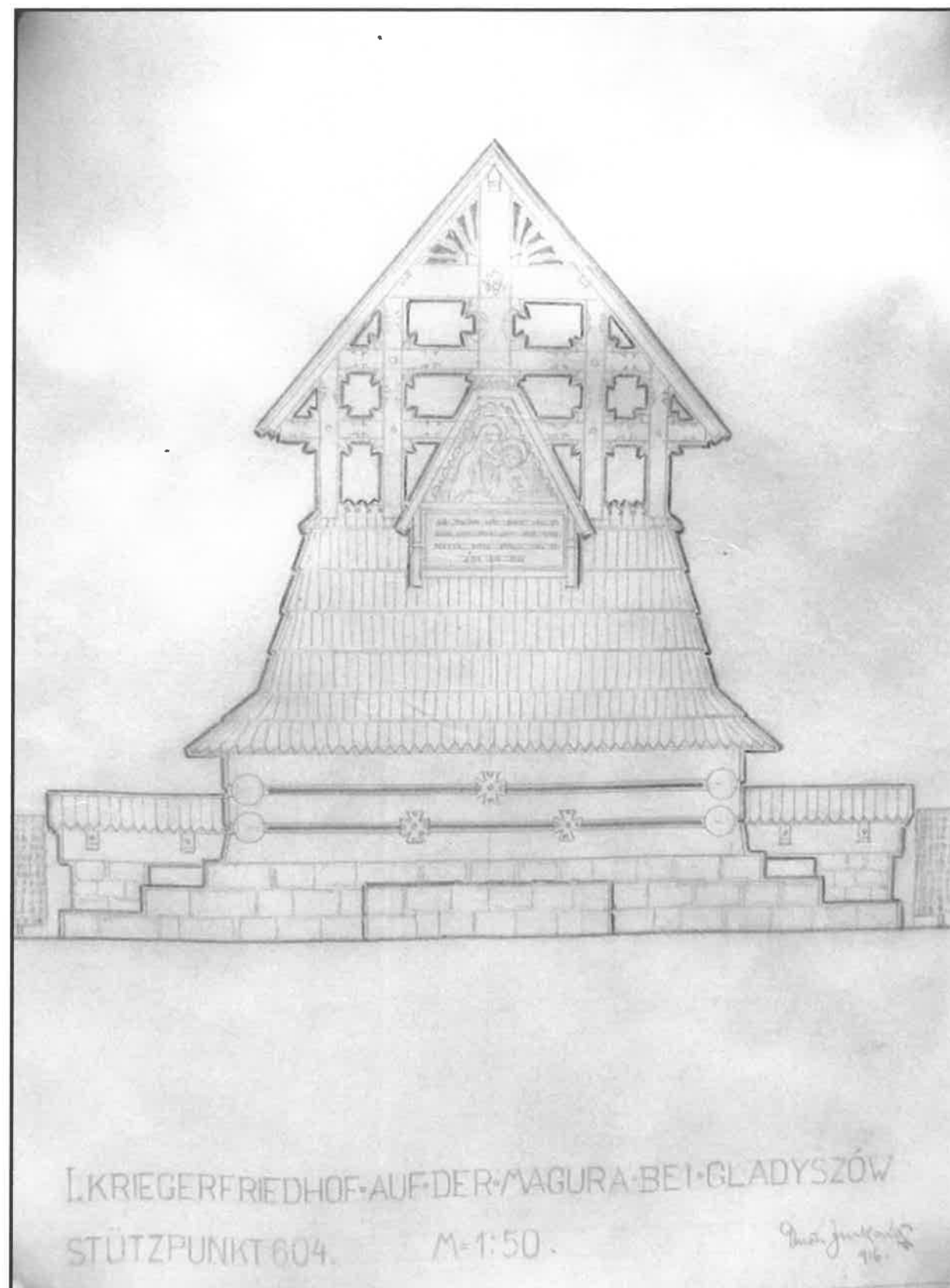
EINZELGRABKREUZ

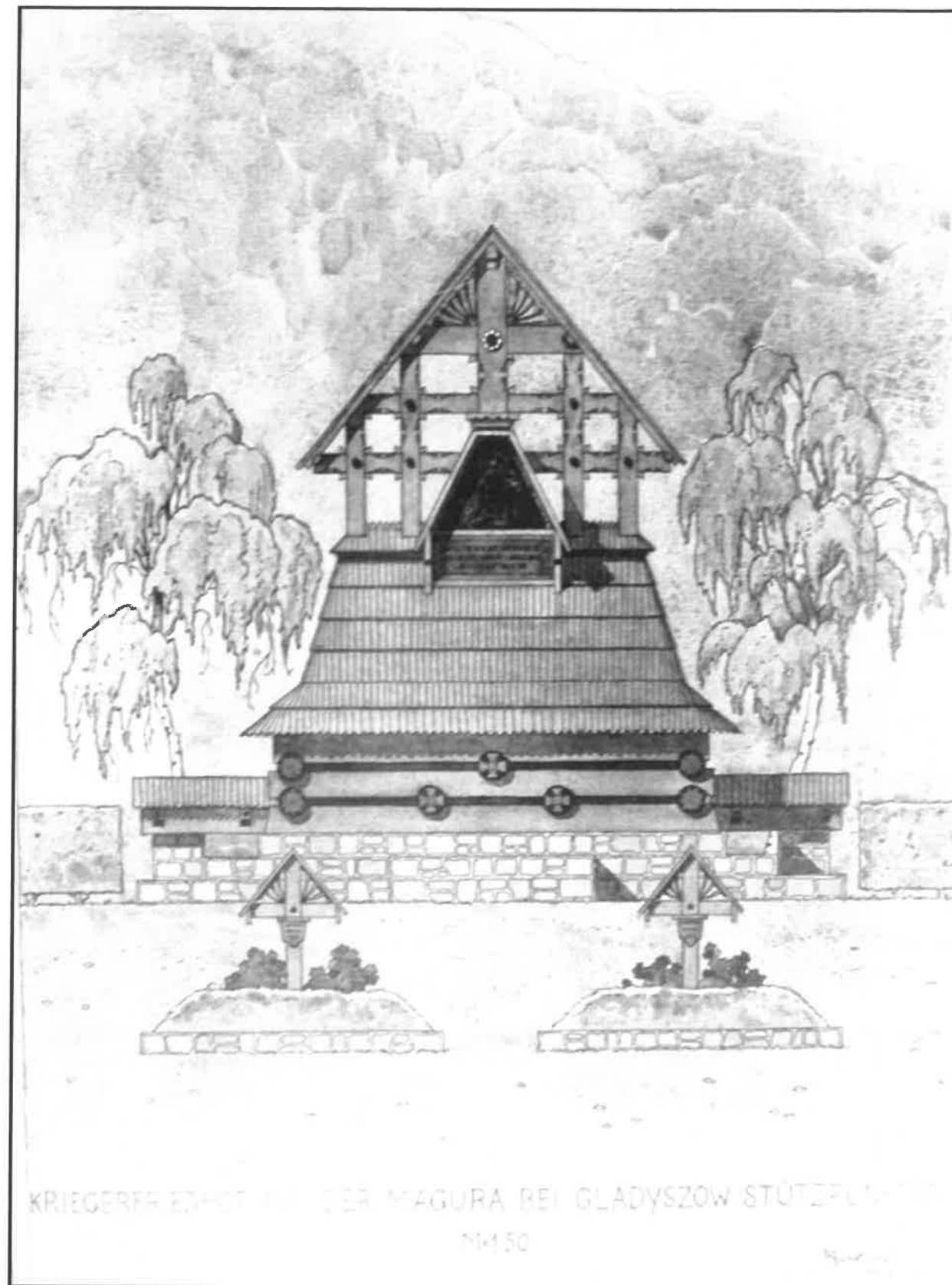
Rys. 7.

**CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

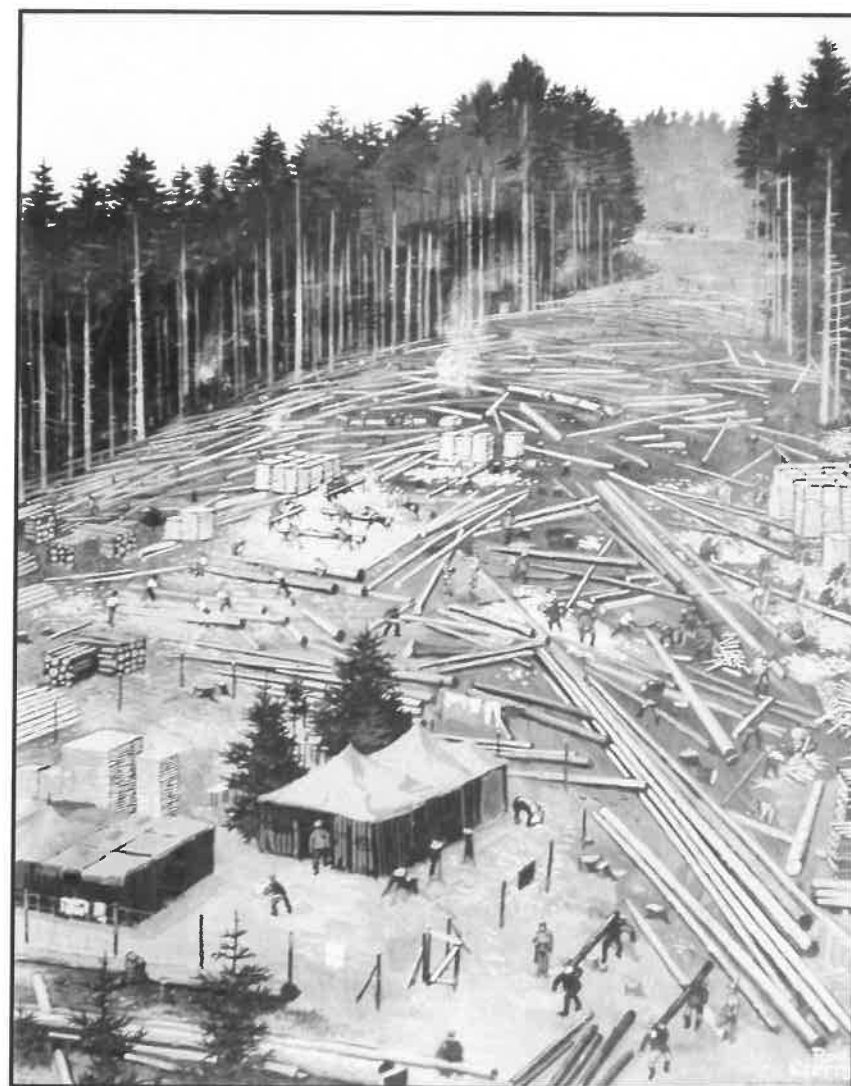
Rys. 9. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Projekt kaplicy 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

Rys. 10. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Projekt wystroju cmentarza 1916 r., Slovenský národný archív. Bratislava.

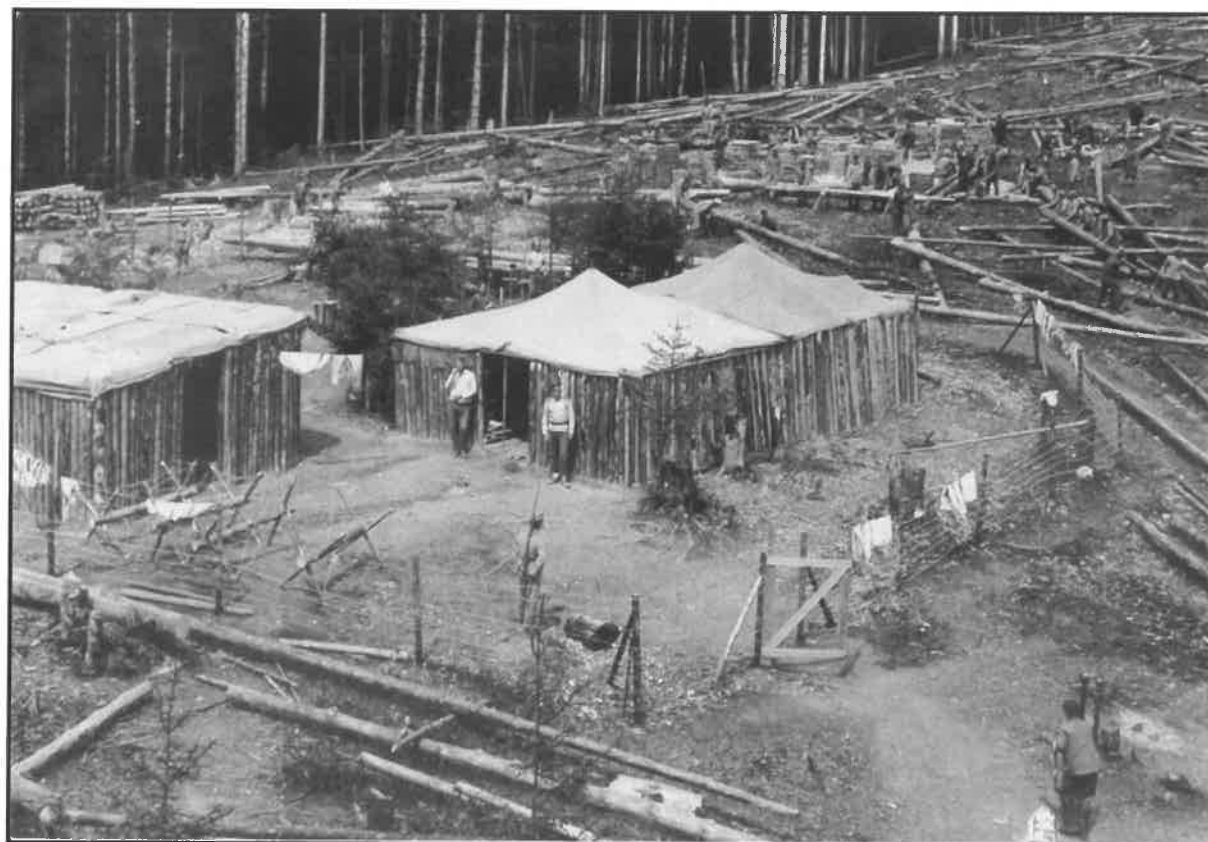
**Fot. 11. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok terenu pod cmentarz. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

**Fot. 12. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

Fot. 13. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 14. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava..

Fot. 15. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 16. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

Archiwum Narodowe w Krakowie

Fot. 17. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Budowa cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie, zespół WUOnGW.

Fot. 18. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Budowa cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 19. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Wnętrze pracowni w Ołomuńcu. Slovenský národný archív. Bratislava.

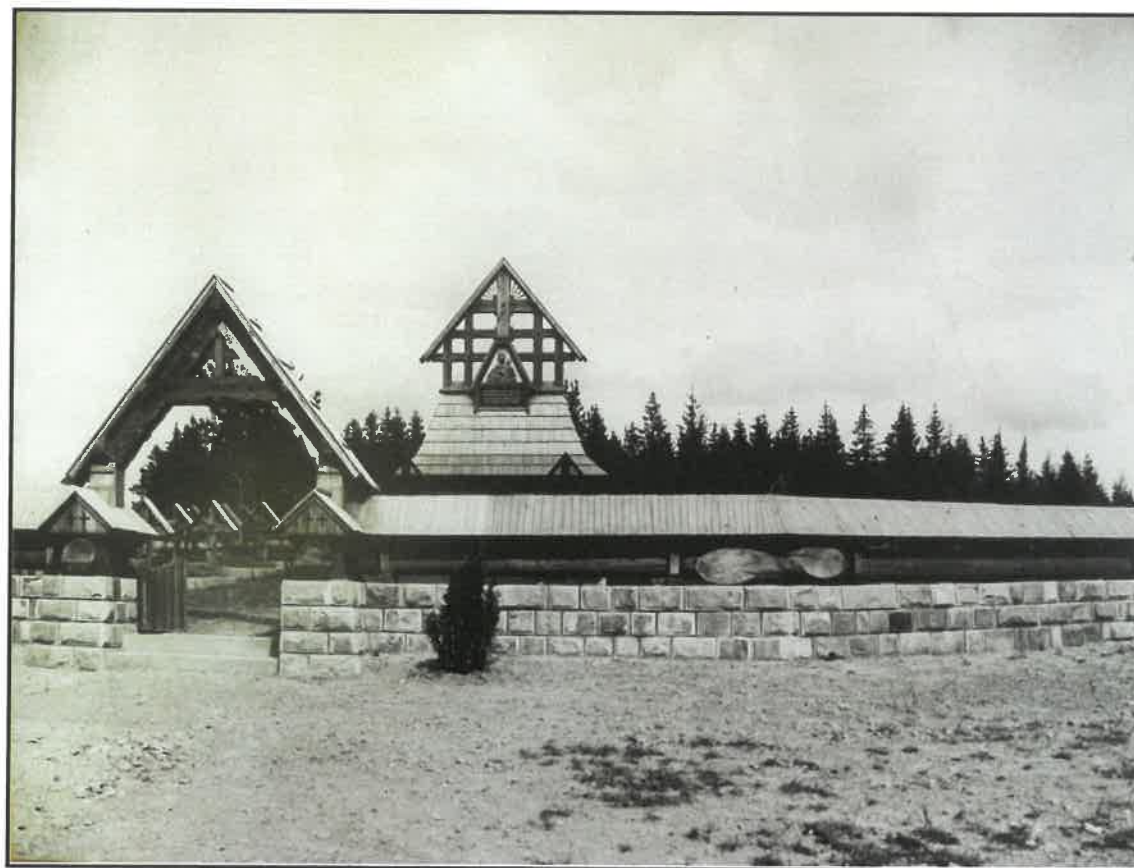

Fot. 20. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Płaskorzeźba Matka Boska z Dzieciątkiem. Archiwum Narodowe w Krakowie.

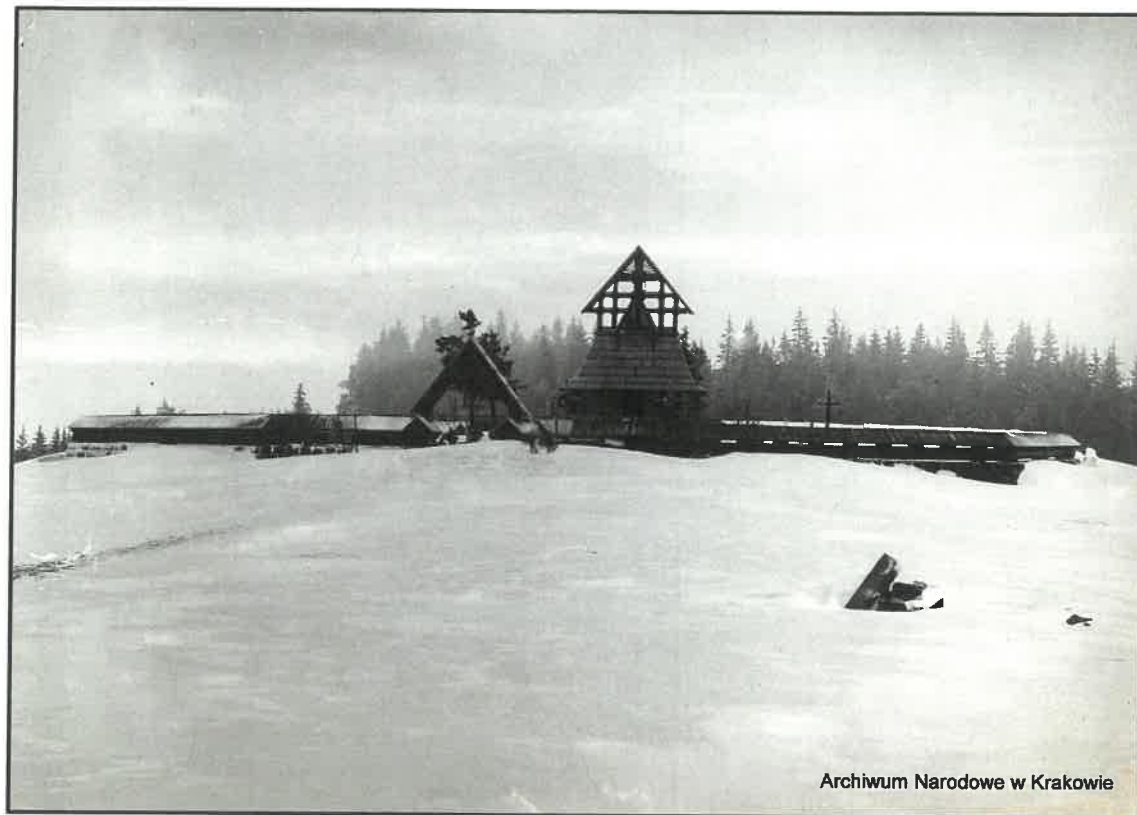

Archiwum Narodowe w Krakowie

Fot. 21. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok całościowy cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Fot. 22. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment cmentarza. Slovenský národný archív. Bratislava.

Archiwum Narodowe w Krakowie

Fot. 23. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok całościowy cmentarza. Archiwum Narodowe w Krakowie.

Archiwum Narodowe w Krakowie

Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-U-3960

Fot. 24.
Fot. 24, 25. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Fragment cmentarza. Fot. 24 ANK, Fot. 25 NAC.

Fot. 26. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Roman Reinfuss, zdjęcie archiwalne z okresu międzywojennego.

Fot. 27. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Widok cmentarza zimą. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 28. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

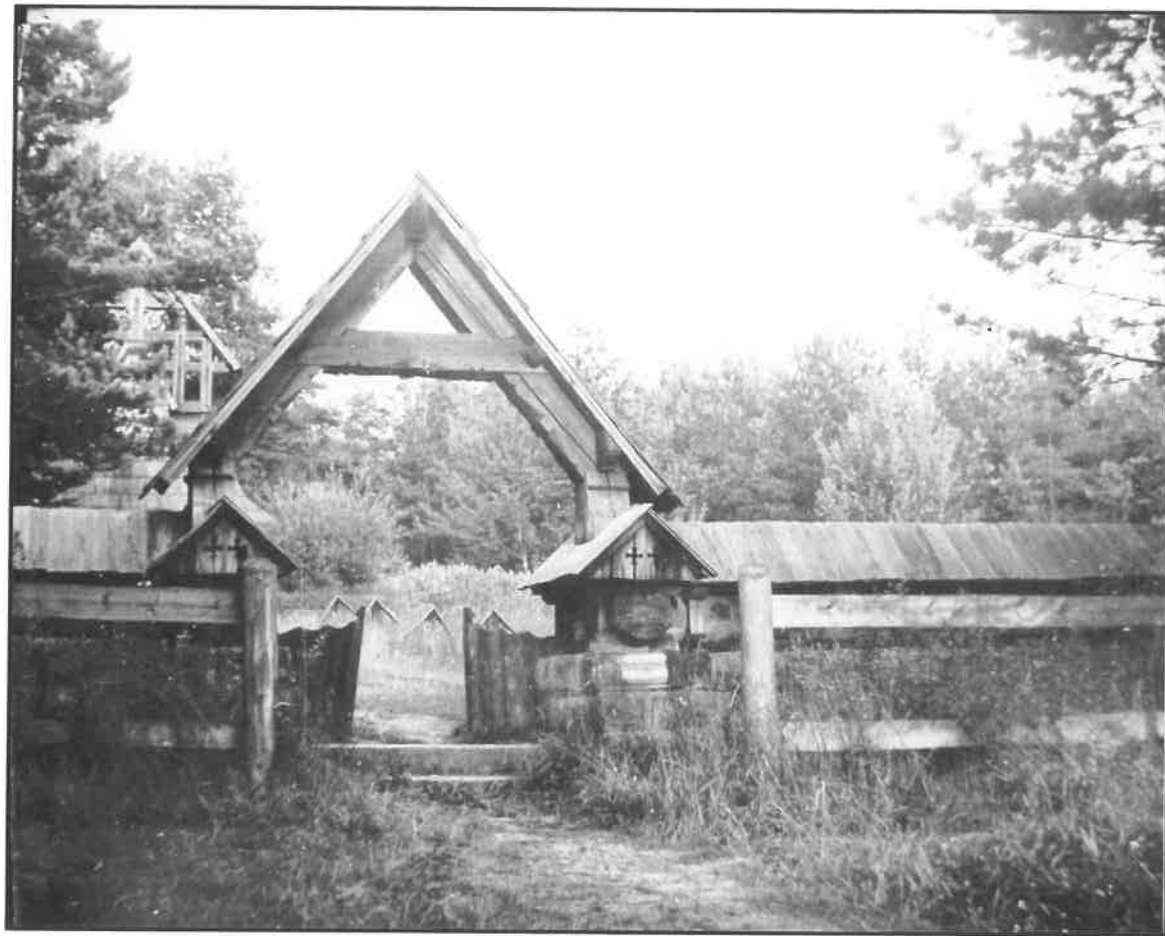
Fot. 29. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 30. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 31. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Uroczystości religijne na cmentarzu. Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 32. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Brama cmentarza, Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 33. *Zniszczony krzyż, lata 80 XX w.*

Fot. 34. *Kaplica pomnik, przed remontem lata 80 XX w.*

Fot. 33, 34. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ
(MAGURA).** Slovenský národný archív. Bratislava.

Fot. 35. Kaplica pomnik, stan po remoncie.

Fot. 36. Krzyż z mogiły zbiorowej po remoncie.

Fot. 35, 36. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).

Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.

Fot. 37. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).

*Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r.
Brama cmentarza, stan po remoncie.*

Fot. 38. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r. Krzyże po remoncie.

Fot. 39. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Fotografia z karty cmentarza, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu 1987 r. Krzyże po remoncie.

Fot. 40. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).

Plaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan przed konserwacją

Fotografia z dokumentacji powykonawczej, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu.

Fot. 41. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60 NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).

Plaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan po konserwacji.

Fotografia z dokumentacji powykonawczej, WUOZ archiwum Delegatury w Nowym Sączu.

FOTOGRAFIE 2020 R.

FOT. 1. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Brama cmentarna, fragment ogrodzenia, stan przed konserwacją.

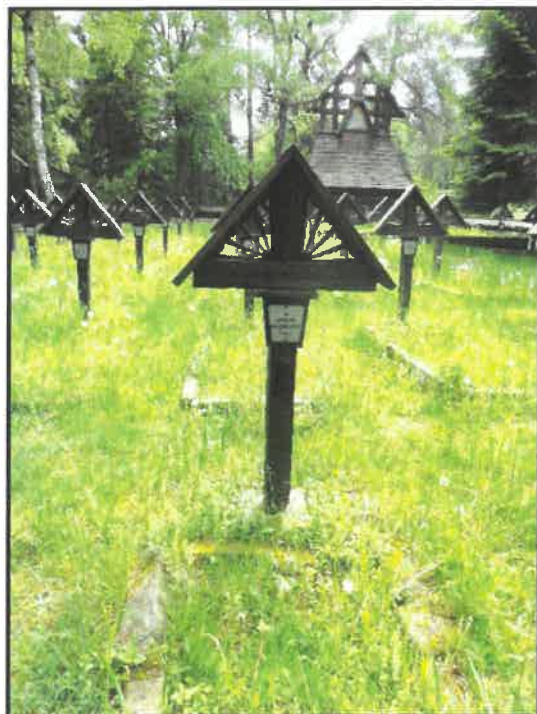
FOT. 2. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Widok całościowy na cmentarz od str. zach., stan przed konserwacją.

FOT. 3. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Pole grobowe od str. półn., stan przed konserwacją.

FOT. 4. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Pole grobowe od str. połd., stan przed konserwacją.

FOT. 5.

FOT. 6.

FOT. 7.

FOT. 8.

FOT. 5, 6, 7, 8.

**CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**

Krzyże z mogił pojedynczych i zbiorowych, macewa żołnierza Żyda,
stan przed konserwacją.

**FOT. 9. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne stele na mogile zbiorowej Nr 7 cz. półn., stan przed konserwacją.

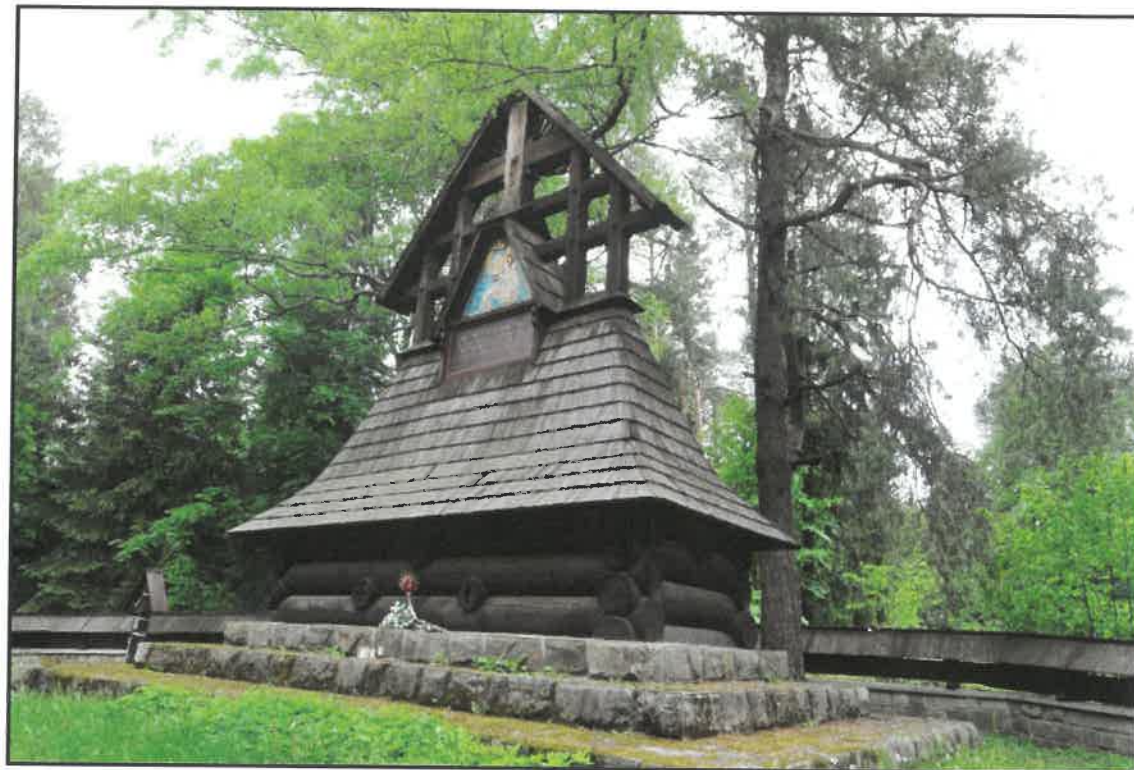
**FOT. 10. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kamienne stele na mogile zbiorowej Nr 7 cz. półd., stan przed konserwacją.

FOT. 11. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kamienne obramienia mogił, stan przed konserwacją.

FOT. 12. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kamienne obramienia mogił, stan przed konserwacją.

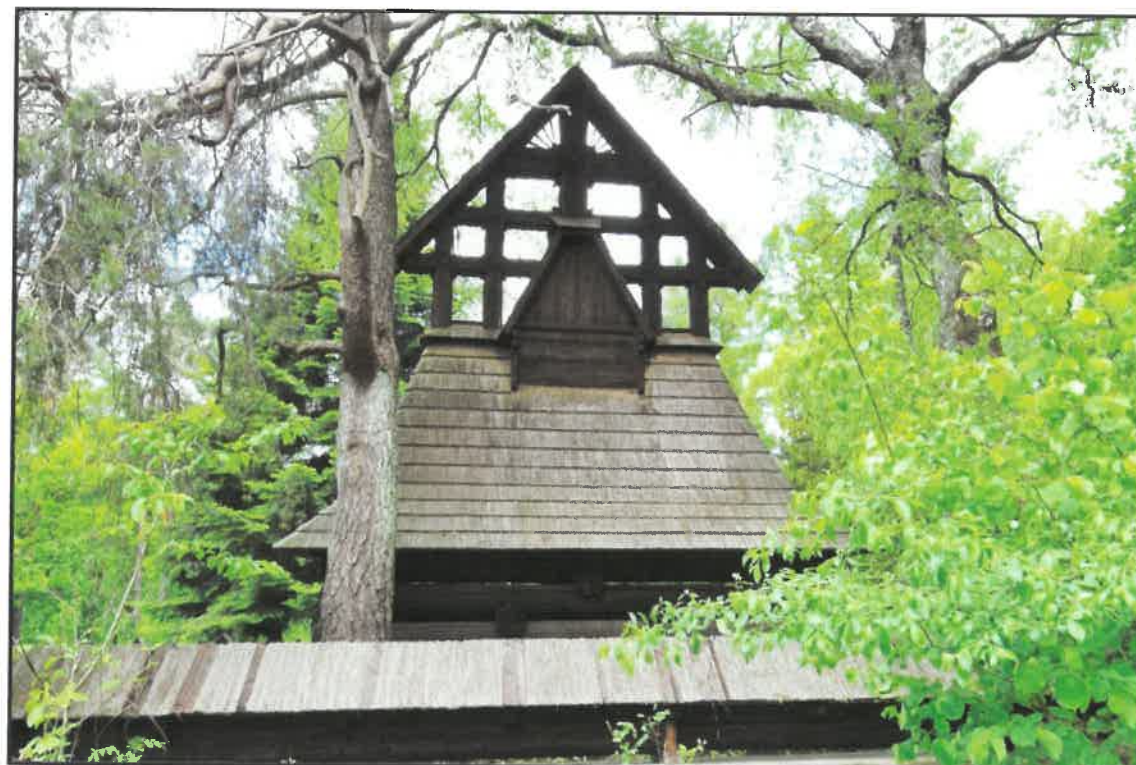
**FOT. 13. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie od str. płd. zach., stan przed konserwacją.

**FOT. 14. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie od str. płn. wsch., stan przed konserwacją.

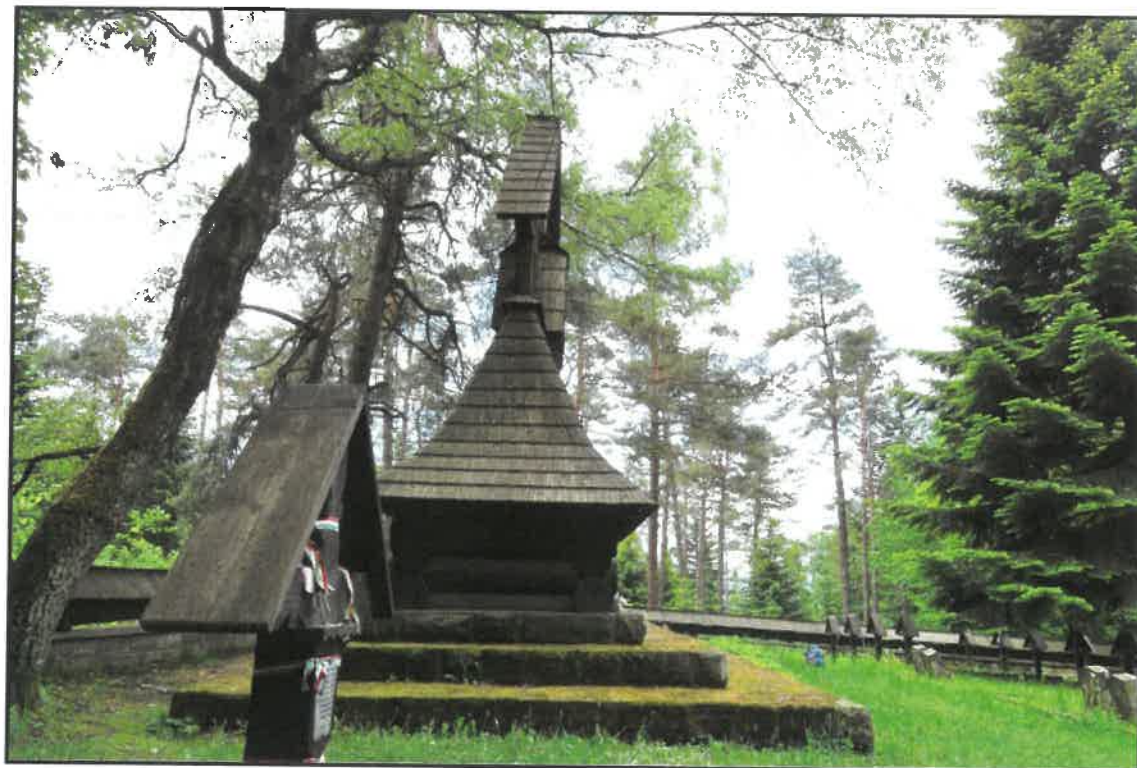
**FOT. 15. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z przodu, str. zach., stan przed konserwacją.

**FOT. 16. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, ujęcie z tyłu, str. wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 17. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, ujęcie z boku, str. płd., stan przed konserwacją.

FOT. 18. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, ujęcie z boku, str. półn., stan przed konserwacją.

FOT. 19. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie z płaskorzeźbą, str. zach., stan przed konserwacją.

FOT. 20. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, str. wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 21. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, str. płu., stan przed konserwacją.

FOT. 22. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. środkowa, str. zach., stan przed konserwacją.

FOT. 23. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. półn., stan przed konserwacją.

FOT. 24. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. półd., stan przed konserwacją.

FOT. 25. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. płu., stan przed konserwacją.

FOT. 26. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zwieńczenie, cz. od, str. pld., stan przed konserwacją.

FOT. 27. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Kaplica- pomnik, płaskorzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, stan przed konserwacją.

FOT. 28. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Kaplica- pomnik, tablica inskrypcyjna, stan przed konserwacją.

FOT. 29. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, str. zach., zakończenia belek z otworami montażowymi rozet,
stan przed konserwacją.

FOT. 30. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, str. wsch., zakończenia belek, stan przed konserwacją.

FOT. 31.

FOT. 32.

FOT. 33.

FOT. 34.

FOT. 31, 32, 33, 34. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zakończenia belek,
stan przed konserwacją.

FOT. 35.

FOT. 36.

FOT. 37.

FOT. 38.

FOT. 35, 36, 37, 38.

**CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie daszku z gontów,
stan przed konserwacją.

FOT. 39. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie dachu z gontów,
 stan przed konserwacją.

FOT. 40. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zniszczone poszycie dachu z gontów,
 stan przed konserwacją.

FOT. 41. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczony gont z poszycia dachu.
stan przed konserwacją.

FOT. 42. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Kaplica- pomnik, zniszczony gont z poszycia dachu.
stan przed konserwacją.

FOT. 43. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zniszczone powierzchnia belek.
 stan przed konserwacją.

FOT. 44. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, zniszczone powierzchnia belek.
 stan przed konserwacją.

FOT. 45. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, porośnięte mchem kamienne stopnie schodów.
 stan przed konserwacją.

FOT. 46. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Kaplica- pomnik, porośnięte mchem kamienne stopnie schodów.
 stan przed konserwacją.

FOT. 47. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment ogrodzenia z bramą, stan przed konserwacją.

FOT. 48. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment drewnianego detalu bramy, stan przed konserwacją.

FOT. 49. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.

FOT. 50. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.

FOT. 51. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment drewniano kamiennej części ogrodzenia, stan przed konserwacją.

FOT. 52. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment drewnianej części ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.

FOT. 53. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.

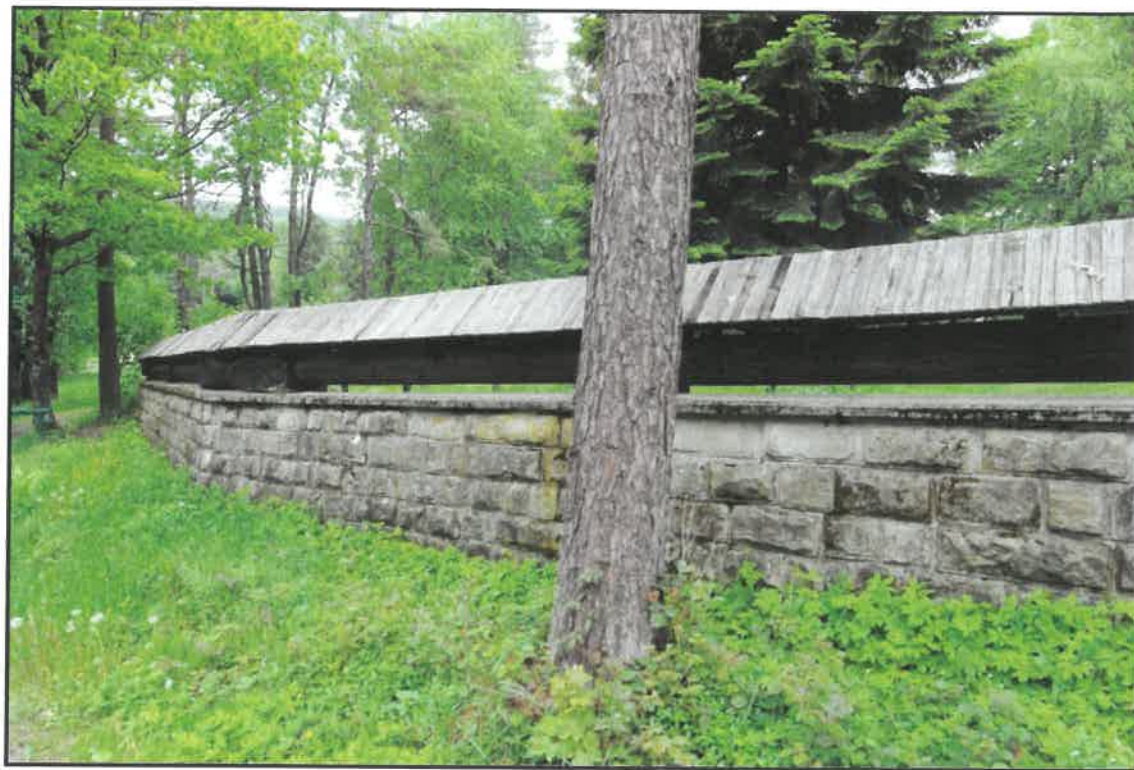
FOT. 54. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Fragment drewnianej części ogrodzenia z zadaszeniem, stan przed konserwacją.

FOT. 55. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie od str. zewnętrznej wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 56. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie str. zewnętrznej płn., stan przed konserwacją.

**FOT. 57. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Ogrodzenie od str. zewnętrznej płd., stan przed konserwacją.

**FOT. 58. CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).**
Ogrodzenie od str. zewnętrznej płd.- zach., stan przed konserwacją.

FOT. 59. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie od str. wewnętrznej płn., stan przed konserwacją.

FOT. 60. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie od str. wewnętrznej wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 61. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie od str. wewnętrznej płd.- wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 62. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
 Ogrodzenie od str. wewnętrznej płn.- wsch., stan przed konserwacją.

FOT. 63. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Zniszczony gont zadaszenia ogrodzenia, stan przed konserwacją.

FOT. 64. **CMENTARZ Z I WOJNY ŚWIATOWEJ NR 60**
NA PRZEŁĘCZY MAŁASTOWSKIEJ (MAGURA).
Zniszczony gont zadaszenia ogrodzenia, stan przed konserwacją.